

13e jaargang no. 2
15 juni 1994

Gilde bries

*De Babuurster Molen te
Ttjerkwerd.
Een van de vele molens
die meedoet bij de
regionale molendagen.*

VRIJWILLIGE

HET GILDE VAN

MOLENAARS

HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

DE GILDEBRIEF

Verenigingsorgaan van het Gilde van Vrijwillige Molenaars. Verschijnt 4x per jaar. Oplage 1400 exemplaren.

Redactie: G.J. Pouw, D.J. Braay, J.P. Kurver en P. de Moes

Redactie-adres: Het Gilde van Vrijwillige Molenaars p/a Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden

Secretariaat: Het Gilde van Vrijwillige Molenaars Nieuwe Bussummerweg 92, 1272 CK Huizen, tel. 02152-51695

Postgirorekening: 2144780 t.n.v.: Het Gilde van Vrijwillige Molenaars, Naarden

BESTUUR

Voorzitter: Dick-Jan Braay, De Omloop 18, 1566 GW Assendelft tel. 02987-5763

Secretaris: Boudewijn van Weel, Nw. Bussummerweg 92, 1272 CK Huizen, tel. 02152-51695

Penningmeester: Gerard Barendse, Beatrixstraat 79, 2685 BH Poeldijk, tel. 01749-45580.

Examencoördinator: Jan Spruit, Molenviergang 8, 2761 BK Zevenhuizen, tel. 01802-2613

Biotoopwacht: E. Smit, Duindoornplantsoen 12, 1871 TN Schoorl,

Gildeverzekeringen: J. van Loenen, Arendshorst 34, 3772 RV Barneveld tel. 03420-90894

Bliksemafleidercontrole: D.J. Abelskamp, Laan 1940-1945 nr. 2, 7231 GL Warnsveld, tel. 05750-25068

Ledenadministratie: Mevr. E.N. Pouw-Schipper, Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden, tel. 02159-45428

Contactpersoon voor de afdelingen:

Gerard Sturkenboom, Biss. Arnoutlaan 14, 5591 BL Heeze, tel. 04907-62602

Publicaties/redactie: Gerrit Pouw, Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden, tel. 02159-45428

Algemeen: Peter de Moes, Hermelijnlaan 3, 1216 EB Hilversum, tel. 035-215772

ADVERTENTIES

Voor bedrijven of instellingen, die materialen en/of diensten aanbieden welke direct of indirect te maken hebben met de molens, staat de mogelijkheid open te adverteren. Advertentietarieven op aanvraag.

KUNSTMOLENSTENEN

ZOWEL MET ZACHTE UITSLAG ALS MASSIEVE, KUNNEN WIJ U NAAR KEUZE LEVEREN.

Onze maalstenen worden vakkundig afgewerkt, vooral ook het scherpen en het goed onder de rij brengen.

Ook is in ons bedrijf gelegenheid, voor hen die daar prijs op stellen, om onze stenen te zien malen.

Ook voor nieuwe Duitse blauwe stenen kunnen wij u van dienst zijn.

Voor verdere inlichtingen graag bereid.

A. H. KEES

**KUNSTMOLENSTEENFABRIEK
EN MOLENAARSBEDRIJF**

**VALKENSWAARDESEWEG 3, 5595 CA
LEENDE
TELEFOON (04906) 1207**

IN DIT NUMMER

't Gaande werk	1
Jaarverslag	2
Linkse watermolens	5
Klopt dat?	9
Een 50-jarig huwelijk	10
Hygiëne op de molen	10
Muizenplaag	10
Gevraagd korenmolenaar	11
Zuid-Afrika	11
Molendag	12
Molenaar met problemen	13
Overijsselse molendag	13
Walcherse molendag	14
Westlandse molendag	15
Friese molendag	15
Molenzondagen	16
Drentse molendag	16
Brandweer in de molen	17
Gildebestuur op bezoek	17
Graanmolenproject in Ecuador	18
Video: van koren tot brood	18
Molenzaak	18
Weer zoals het was	18
Bliksemafleidercontrole	21
Watermolens in oude ansichten	23
Wat de molenaar zag en hoorde	23
Oud woordenboek	23

'T GAANDE WERK

Dit "Gaande werk" is daags na Nationale Molendag geschreven, wat mij betreft een heel geslaagde dag: zon, wind en aardig wat belangstellende bezoekers.

Een eerste verslag van de werkgroep Nationale Molendag is heet van de naald in deze Gilde brief opgenomen.

In de afgelopen periode heeft het bestuur overlegd met het bestuur van de Vereniging De Hollandsche Molen. Als resultaat is naar voren gekomen samenwerking in de strijd tegen de steeds slechter wordende molenbiothoop en het wekken van interesse bij de jeugd voor molens. Tevens zal de examencommissie van De Hollandsche Molen zich buigen over de door het Gilde opgestelde concept-exameneisen voor het examineren van molenaars op watergedreven molens.

Ook vergaderde een afvaardiging van het bestuur

en een afgevaardigde van de afdeling Zuid-Holland met de Provincie Zuid-Holland over de jaarlijkse subsidie voor de afdeling aldaar.

Intussen wordt de laatste hand gelegd aan een vervolgitgave van de Basis cursus "Opleiding Vrijwillig Molenaar".

In deze Gildebrief weer nuttige bijdragen over het weer, linksdraaiende molens, molenzaken, het vastzetten van het gevlucht van molens en niet te vergeten het jaarverslag over 1993 van de secretaris.

Wanneer de Gildebrief bij u op de mat valt, staat de zomervakantie weer voor de deur, alhoewel dat voor elke regio vanwege de vakantiespreiding weer een andere periode is.

Ik wens u namens het bestuur een prettige vakantie toe.

Dick Jan Braay, voorzitter

JAARVERSLAG OVER 1993

Ledenbestand

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars kende aan het einde van het verslagjaar 1527 leden (1992: 1486), die kunnen worden onderverdeeld in de volgende categorieën:

LEDENBESTAND GVM		
per 31 december	1993	1992
lid in opleiding	649	626
geslaagd lid	667	642
instructeur vakmolenaar	24	25
instructeur vrijwilliger	46*	47*
donateur	72	37
speciaal donateur	112	106
erelid	3	3
Totaal	1527	1486

* vallen onder gesl. lid

Bestuursvergaderingen

Het bestuur¹ kwam in 1993 10 maal bijeen, zoals gebruikelijk bij de bestuursleden thuis of op de molen. Als vaste toehoorders waren ook dit jaar Eveline Pouw-Schipper (ledenadministratie), Eric Zwijnenberg (De Hollandsche Molen), Dirk-Jan Abelskamp (afdeling Gelderland) en Jan Kurver regelmatig aanwezig tijdens de brede bestuursvergaderingen. Voor de smalle bestuursvergadering op 14 mei te Assendelft was het afdelingsbestuur Noord-Holland uitgenodigd om met het bestuur van

gedachten te wisselen over de nieuwe opzet van de opleiding, waarbij een 20-tal gastgevende molenaars en twee mentoren betrokken zijn. Op 15 oktober heeft het bestuur afscheid genomen van Ed van der Woude, die als vertegenwoordiger van het afdelingsbestuur Gelderland de bestuursvergaderingen sinds 1988, als opvolger van Bob Zuidema, heeft bijgewoond.

Om de doorgaans volle agenda van de bestuursvergaderingen te kunnen ontlasten heeft het bestuur besloten voortaan 11 maal te gaan vergaderen, aangezien de voorgenomen sluiting om 22.30 uur in de praktijk slechts bij uitzondering haalbaar is gebleken.

Verzekeringen

De groei van de Gildeverzekeringen heeft zich in 1993 voortgezet. Naast de collectieve WA-verzekering werden er door Jan Ivan Loenen in het verslagjaar 1059 (980)* certificaten afgegeven voor de facultatieve verzekeringen die het Gilde haar leden kan aanbieden, te weten:

- 552 polissen voor de ongevallenverzekering (520)
- 507 polissen voor de WA-plus verzekering (460)

Voor al de WA-plus verzekering blijkt zich in een toenemende belangstelling te mogen verheugen, waarschijnlijk mede naar aanleiding van het artikel in De Gildebrief over deze verzekeringsvorm.

1. Gerard Barendse, Dick Jan Braay, Peter de Moes, Gerrit Pouw, Jan Spruit, Gerard Sturkenboom en Boudewijn van Weel.

2. Cijfers in 1992.

De in het jaarverslag Gildeverzekeringen over 1992 aangekondigde veranderingen konden in 1993 allemaal worden gerealiseerd. De verwerking van de administratie is nu geautomatiseerd, waardoor het uitschrijven van de vele certificaten een stuk eenvoudiger en minder arbeidsintensief is geworden. Daarnaast heeft Jan van Loenen overleg gevoerd met de verzekeringsmaatschappijen om verbeteringen aan te brengen in het verzekeringspakket. De onderhandelingen hebben erin geresulteerd dat er met ingang van 1994 twee verzekeringscontracten door het GVM zijn afgesloten:

- de collectieve WA-verzekering en de WA-plus verzekering in één contract bij Centraal Beheer, tegen gunstiger premies;
- de ongevallenverzekering bij de Amersfoortse Verzekeringen, waarbij de invaliditeitsdekking en de leeftijdsgrens zijn verhoogd terwijl de premie gelijk kon blijven.

Het bestuur blijkt in Jan van Loenen een deskundige kracht te hebben gevonden, die de belangen van de leden op verzekeringstechnisch gebied professioneel kan behartigen. Voor een goede molenverzekering kunt U tegenwoordig dus gewoon *even Barneveld bellen ...*

Bestuursexcursie Limburg

Op 23 en 24 april bracht het bestuur een bezoek aan de afdeling Limburg. Helaas moesten drie bestuursleden ten gevolge van andere afspraken verstek laten gaan. Op vrijdagavond werd de jaarlijkse contactavond van de afdeling bijgewoond in Nederweert, waarbij het bestuur in de gelegenheid is gesteld een toelichting te geven op actuele ontwikkelingen en vragen te beantwoorden. Op zaterdag volgde een rondrit door het mooie Zuidlimburgse landschap, waarbij -in verband met de voorgenomen opleiding voor watermolenaars- een groot aantal watermolens werd bezocht. Hierbij heeft het bestuur vastgesteld dat er niet alleen voldoende gelegenheid voor de cursus watermolenaar is, maar dat er ook grote behoefte aan vrijwillige watermolenaars bestaat; op twee na stonden alle bezochte molens stil ...

Ledenvergadering

De jaarlijkse ledenvergadering vond plaats op zaterdag 3 april in Hotel Haarhuis te Arnhem. Voor het ochtendgedeelte stonden de gebruikelijke huishoudelijke punten op de agenda. Na een lange tijd van voorbereiding kon het eerste gedeelte van de Basis cursus worden gepresenteerd. Om in de pas te komen met het nieuwe rooster van aftreden trad de voorzitter, Dick Jan Braay, tussentijds af, om -net als in 1992- door de vergadering te worden herbenoemd.

Het middagprogramma bestond uit een boeiende inleiding door Ir. J.C. Keller over verschillende aspecten van metselwerk op molens en een tweetal molenfilms over respectievelijk de restauratie van

molen "De Gooyer" te Amsterdam en "De Gekroonde Poelenburg" te Zaandam.

Lesstofcommissie

Ook in 1993 heeft de Lesstofcommissie³ veel tijd en energie gestoken in de voorbereidingen voor de uitgave van een aanvulling op de Basis cursus, waarvan het eerste gedeelte vlak na de ledenvergadering '93 aan de leden kon worden verzonden. Uit de positieve reacties is gebleken dat de Basis cursus aan de verwachtingen voldoet en dat er grote behoefte aan het nieuwe lesmateriaal bestaat. Het bestuur hoopt dan ook dat er binnenkort weer een aanvulling kan worden verzonden. Helaas is het niet mogelijk gebleken in hetzelfde jaar nog een tweede zending te kunnen versturen. In de eerste plaats blijkt het verzorgen van het grotendeels nieuwe materiaal geen sinecure te zijn, daarnaast blijken de financiële aspecten een belemmerende factor voor uitgave op korte termijn te zijn. Hierbij dient nog te worden opgemerkt, dat slechts een paar mensen hun schouders onder de Lesstofcommissie hebben gezet, en dat het dezelfde mensen zijn die ook op andere terreinen voor het GVM actief zijn.

De door het GVM in samenwerking met de Stichting De Utrechtse Molens uitgegeven lesbrief De Poldermolen blijkt een schot in de roos te zijn. Vooral scholen schijnen behoefte te hebben aan duidelijk informatiemateriaal over molens, waar door de leerlingen zelf wat mee kan worden gedaan (kleur- en bouwplaat). Naast aanvragen voor de lesbrief De Poldermolen wordt er inmiddels ook al geïnformeerd naar een lesbrief over de koren molen ...

Jaarlijks overleg met de Hollandsche Molen

Het jaarlijks overleg met het Dagelijks Bestuur van De Hollandsche Molen (DHM) vond plaats op 15 april in motel "De Witte Bergen" te Eemnes. Er werd onder andere gesproken over de uitgave van de herschreven Exameneisen, ledenwerving voor de jubilerende Hollandsche Molen, de monumentenwachters in opleiding, de Informatie Standerdmolen, de Basis cursus, het Reglement voor de Examencommissie en de voorgenomen grootschalige bosaanplant. Het bestuur heeft voorgesteld om als molenorganisaties gezamenlijk actie te gaan ondernemen tegen de toenemende bedreiging van de molenbiotoop, waarbij de 'bomenlobby' specifiek aan de orde is gekomen. De nieuwe voorzitter van DHM, de heer C. de Groot, kreeg naast het gebruikelijke lidmaatschap van het Gilde ook een exemplaar van de Basis cursus aangeboden.

Bliksemafleidercontrole

De werkgroep bliksemafleidercontrole heeft een rustig jaar achter de rug; er werden slechts 14 molens aangemeld voor de controle van de afleiderinstallatie (1992:25). Van de drie controleurs, de heren D. Koens, L. Oostrom en P.J. van de Winkel, heeft slechts één het druk gehad, aangezien de molens zich toevalligerwijs allemaal in zijn regio bevonden. Ook dit jaar bleek de te grote weerstand tussen de roeden onderling en tussen de roeden en de askop een veel voorkomend euvel te zijn. Het

3. Sytske Wijnsma, Jan Kurver, Peter de Moes, Gerrit Pouw en Gerbrand de Vries.

bestuur hoopt dat de teruglopende belangstelling voor de afleidercontrole niet van structurele aard zal zijn. Misschien moeten de molenaars zelf ook een weerstand overwinnen ... Voor 1994 zijn er in het eerste kwartaal al 17 molens aangemeld. Men kan zich voor de -gratis- controle aanmelden door middel van het aanmeldingsformulier in De Gildebrief of een brief(kaart) aan de coördinator, de heer D. Abelskamp.

Nationale Molendag

De 21e Nationale Molendag werd gehouden op zaterdag 8 mei. Uit het verslag van Hans Petit in De Gildebrief kan worden opgemaakt dat het -voor zowel fietsers als molenaars- een grandioze dag is geworden, mede dankzij het mooie weer en de goede NO wind. Uiteindelijk bleken er 688 molens te hebben gedraaid of gemalen (1992:633).

De jaarlijkse enquête geeft een goede indicatie van het aantal omolens dat draaivaardig is. Daarnaast kan er uit worden opgemaakt dat de doelstelling van het GVM in de praktijk effect heeft; een toenemend aantal vrijwillige molenaars op een toenemend aantal draaiende molens.

Gelderland

Het overleg met het bestuur van de Stichting Vrienden van de Gelderse Molen over de Opleidingscommissie/het afdelingsbestuur is voor onbepaalde tijd opgeschort. De SVGM heeft te kennen gegeven pas op de plaats te willen maken, opdat beide besturen zich met andere, meer succesvolle activiteiten kunnen bezighouden. De reden is ons niet bekend. Het voorstel kwam op een moment dat het Gildebestuur van mening was, dat het gestagene overleg weer op gang was gekomen en kon worden afgerond. Tijdens overleg met het Afdelingsbestuur op 3 juni te Arnhem is het bestuur -tot haar tevredenheid- de verzekering gegeven, dat het afdelingsbestuur unaniem bereid is te (blijven) handelen conform de Statuten en het Huishoudelijk Reglement van het GVM. Deze opstelling ziet het bestuur voorlopig als een goede waarborg voor een gestructureerde opleiding in het Gelderse.

Friesland

De door het bestuur aan het Gild Fryske Mounders aangeboden intentieverklaring heeft door omstandigheden ook niet tot voortgang in het overleg kunnen leiden. Door wisselingen in het bestuur en andere activiteiten van het Gild is de correspondentie in de onderste lade terecht gekomen. Recentelijk heeft het bestuur van het GFM te kennen gegeven de draad weer op te willen pakken. Men heeft ons voorgesteld weer bij het begin van de laatste overlegperiode te beginnen; het versturen van een gezamenlijk schrijven aan De Hollandsche Molen en de Fryske Mole waarop nimmer antwoord werd ontvangen. Wij houden U op de hoogte.

De examens

Tijdens de voor- en najaarsexamens werden er door de Examencommissie op 11 dagen op verschillende molens 36 kandidaten geëxamineerd. Van de kandidaten moesten er helaas 7 worden

afgewezen; 29 vrijwillige molenaars konden het getuigschrift tijdens de Algemene Vergadering van De Hollandsche Molen op 5 maart 1994 te Den Haag in ontvangst nemen. Het slagingspercentage van de beide examenrondes bedraagt 80,5%, een lichte stijging ten opzichte van 1992 (78,3%).

Overleg met de monumentenwacht

Op vrijdag 17 september vond er in Amsterdam ten kantore van De Hollandsche Molen overleg plaats tussen een delegatie van De Monumentenwacht, De Hollandsche Molen en het GVM. Aanleiding voor dit overleg waren de geconstateerde problemen bij de opleiding van Monumentenwachters en de frictie tussen de vrijwillige molenaar en de monumentenwachter tijdens de inspectie van een molen.

Met betrekking tot de opleiding is geconstateerd dat de opleiding tot vrijwillig molenaar ongeschikt is voor de monumentenwachters; zij hebben meer behoefte aan een specifieke opleiding, waarbij het accent ligt op het laatste werk van de molen. Het bestuur heeft zich in principe bereid verklaard aan een dergelijke opleiding te zullen gaan meewerken.

Teneinde de wrijving tussen de molenaar en de monumentenwachter tijdens een inspectie van de molen weg te nemen heeft het bestuur voorgesteld de inspectie bij voorkeur te laten plaatshebben met medeweten en in het bijzijn van de vrijwillige molenaar. Hij of zij is immers de aangewezen persoon om aan te geven waar zich de zwakke plekken van de molen bevinden. Een goede samenwerking kan in dit verband een bijdrage leveren aan het onderhoud en daarmee het behoud van de molen.

Instructiedagen

Als vervolg op de instructiedagen voor de leden van het afdelingsbestuur die bij het afnemen van de toelatingsexamens betrokken zijn, heeft het bestuur besloten ook dergelijke dagen te gaan organiseren voor de instructeurs die bij de opleiding betrokken zijn. In goede samenwerking met de Examencommissie van DHM kon de eerste instructiedag worden gehouden op 2 oktober op molen "Rijn en Lek" te Wijk bij Duurstede. Aanwezig waren instructeurs uit de afdeling Gelderland, Utrecht en Noord-Holland. De opzet van de dag is onveranderd; er wordt een 'examen' afgenomen van een van de deelnemers, waarbij de aanwezigen in de gelegenheid worden gesteld vragen te stellen en opmerkingen te maken. Het hangt af van de belangstelling van de andere afdelingen of er nog een dergelijke dag zal worden georganiseerd. Men kan zich hiertoe aanmelden bij de coördinator Gerard Sturkenboom.

Contactdag voor de afdelingen

De jaarlijkse Contactdag voor de afdelingen van het Gilde van Vrijwillige Molenaars werd gehouden op zaterdag 23 oktober in "De Dekkershoeve" nabij molen De Vlieger te Voorburg. Op de agenda stonden onder andere: de jaarlijkse bestuursexcursie, het Handboek Afdelingsbestuur, de cursus watermoleenaar, de evaluatie van de instructiedag te Wijk bij Duurstede en de bomenlobby en de gevolgen daarvan voor de molenbiotoop. Het bestuur ziet deze

vergadering als een goede gelegenheid om het gevoerde beleid te evalueren, nieuw beleid te bepalen en de activiteiten van de afdelingsbesturen op elkaar af te stemmen.

Publicaties

In de 4 nummers van de 12e jaargang van De Gildebrieff werd naast het gebruikelijke verenigingsnieuws en informatie over allerlei molenzaken veel aandacht geschonken aan de problematiek van de molenbiotoop. Vooral onze weerman Jan Kurver blijkt opeens behalve voor molens en het weer ook grote interesse voor bomen te hebben...

Nieuw voor het blad zijn de artikelen van Hans Petit over de Nationale Molendag, waarvoor men eerder was aangewezen op de verslagen in het weekblad De Molenaar. Hierdoor weten de vrijwillige molenaars hoe het hun collega's in den lande is vergaan en kan men inspiratie opdoen voor activiteiten op de eigen molen. Een andere aanwinst zijn de artikelen van Jan van Loenen over de Gildeverzekeringen, waarin op heldere wijze uitleg wordt gegeven over de verzekeringsvormen. Uit de respons is duidelijk geworden dat hier behoefte aan bestaat.

Korenmolenaarscursus

In september is de korenmolenaarscursus nieuwe stijl van start gegaan. De korenmolenaarscursus is een samenwerkingsverband tussen het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde en het Gilde van Vrijwillige Molenaars. Naar aanleiding van de gehoorde kritiek op de cursus heeft de Cursuscommissie voor een andere opzet gekozen, waarbij de cursus niet langer

centraal in Wageningen maar op een aantal molens in het land kan worden gevolgd. Van de 30 personen die zich voor de cursus hebben ingeschreven bleken er 15 de toelatingstoets met goed resultaat te hebben afgelegd. Aangezien nog niet alle deelnemers de cursus hebben afgerond, zullen de certificaten worden uitgereikt op de ledenvergadering van het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde. Gezien de grote belangstelling voor de cursus zal deze waarschijnlijk ook in 1994 gehouden kunnen worden.

Molenbiotoop

Veel aandacht heeft het bestuur voor de verslechtering van de molenbiotoop. De toenemende windbelemmering ten gevolge van bebouwing en geboomte rond de molens is een probleem dat om extra aandacht vraagt. Met name de voorgenomen grootschalige bosaanplant in de omgeving van molens vervult ons met grote zorg. Het is om die reden, dat zoveel leden van het Gilde actief zijn als biotoopwachter van hun molen of zelfs van meerdere molens. Zij kunnen in een vroeg stadium reageren op de aankondigingen uit de Staatscourant die Evert Smit hun toestuurt, waardoor in ieder geval bezwaar tegen de voorgenomen plannen kan worden aangetekend. Meer dan ooit tevoren blijkt de Biotoopwacht een middel om te voorkomen dat de molens de wind uit de zeilen genomen wordt. Gelet op de omvang van het probleem onderzoekt het bestuur de mogelijkheden om ook op andere manieren - en het liefst in samenwerking met ander molenorganisaties - aandacht voor de molenbiotoop te vragen.

B.A. van Weel, secretaris

JAMMER GENOEG BENT U NIET DE ENIGE MET BELANGSTELLING VOOR MONUMENTEN

Evenals u hebben ook houtworm, boktor en zwam een uitgesproken voorliefde voor ons nationaal monumentenbestand.

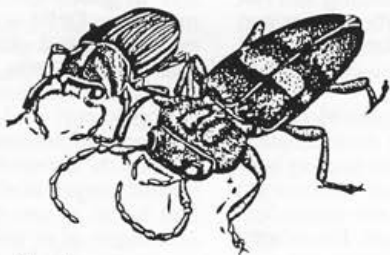
En waar uw belangstelling opbouwend is, gaan zij nogal afbrekend te werk.

Resultierend in schadeposten van miljoenen guldens. Voorkomen blijft daarom altijd goedkoper dan genezen.

Sterker nog: genezen is soms zelfs helemaal niet meer mogelijk.

Laat daarom een specialist van Rentokil bij u langs komen voor inspectie. De kosten van deze inspectie zijn nul komma nul, waar ook in Nederland.

Bovendien krijgt u meteen een serie

Links de houtworm, rechts de boktor. Samen veroorzaken ze voor miljoenen schade aan monumenten.

duidelijke tips over bescherming.

Bel voor een
vrijblijvende inspectie,
advies en offerte
Rentokil
06 - 0226600

LINKSE WATERMOLENS

Of iets links, dan wel rechtsom draait, hangt af van welke kant u het bekijkt. Een molen draait linksom wanneer u ervoor staat en de wind in uw rug voelt. En bij het kruirad staande, achter de molen, draait ie rechtsom. Een waarheid als een koe, maar het houdt wel in dat links en rechts relatieve begrippen zijn.

Wanneer de molen draait is de (vrijwillige) molenaar op onregelmatige tijden bij z'n kruirad te vinden. Onregelmatig, omdat de noodzaak, zich naar het kruirad te begeven, nagenoeg uitsluitend van het weer afhangt. Bij dat kruirad dan, staat de molenaar uit de wind en oordeelt vanaf die plek of de zeilvoering binnenkort gewijzigd moet worden, of de molen nog op de wind staat; kijkt hij wat voor weer er in aantocht is, of alle touwen nog vastzitten en luistert onderwijl of hij geen andere dan de normale geluiden hoort. Enzovoort. Tijdens dat 'werken aan de staart' ziet de molenaar altijd z'n gevlucht *rechtsom* draaien. De keren dat hij vóór de

molen bezig is, tijdens het zwichten, bijleggen en zo, staat het gevlucht stil.

Wil ik er als vrijwillig molenaar echt bijhoren en in de molenwereld meetellen, zodat ze me zelfs voor een ervaren molenaar aanzien, dan zeg ik: Mijn molen draait rechtsom - *ik heb het nooit anders gezien!*

Wanneer u het tot zover hebt kunnen volgen, begrijpt u de rest van het verhaal ook.

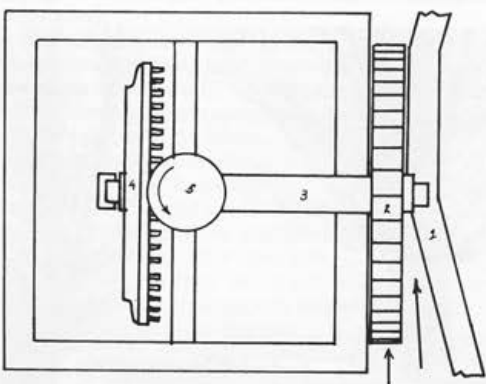
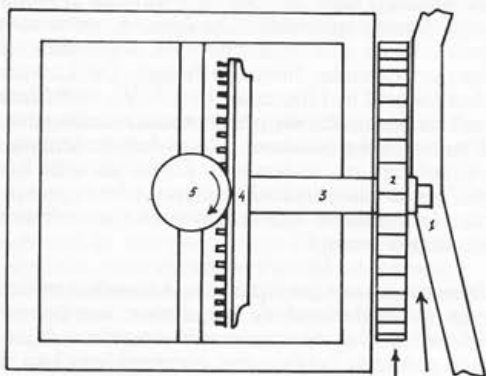
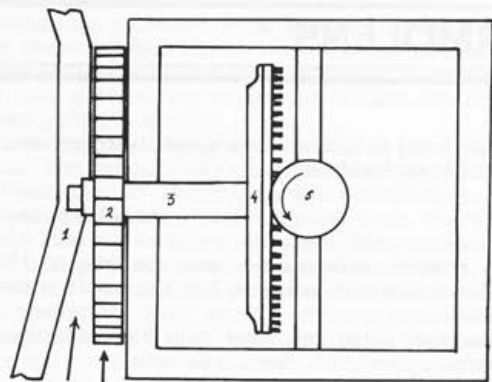
Links draaien

Alle eeuwen door hebben alle molens in Nederland rechtsom gedraaid. Op één na, voor zover bekend. Deze ene uitzonderlijke wipmolen, die andersom draaide, heette officieel 'De Linksche Molen', stond in Hoornaar (ten N.W. van Gorinchem) en bemaalde de polder van Overslingeland. Het woord links betekent hier in het molenjargon 'verkeerd om' of 'andersom'. Zoiets als waar men zegt: "Hij is met z'n *linker*been uit bed gestapt", hetzelfde betekent als: "Hij is met z'n *verkeerde* been uit bed gestapt".

Afb. 1

*Overslingeland, februari 1994.
De werf van de 'Linksche Molen'. De boom op de voorgrond wijst de plek van de molen aan. De toevoersloot rechts i.p.v. links. Aan de Giessen zien we de Oudendijkse molen.*

Afb. 2

1. Krimpmuur, 2. Scheprad, 3. Wateras, 4. Waterwiel, 5. Onderschijsloop.

Boven: normale situatie

Midden: molen met links gevlucht

Onder: molen met links scheprad

een molen gebouwd en het polderbestuur gunde hem de bouw eerst niet. Waarop De Ridder voorstelde de molen helemaal spiegelbeeldig te bouwen en geen geld te vragen wanneer het hem niet lukte. Daarop hapte het bestuur gretig toe en kreeg

Nederland een linkse molen. Die overigens langer dan 100 jaar naar wens voldeed.

Naast de polder Overslingeland ligt de polder Nederslingeland. Deze polder werd bemalen door de 'Kademolen', ook een wip. Toen die in juli 1900 verbrandde, was het voor de Linksche Molen ook afgelopen. De besturen besloten n.l. voor beide polders één stoomgemaal op te richten. Toen dat eenmaal goed functioneerde kregen beide polderbesturen nog hooglopende ruzie over de verkoop van de Linksche Molen, waarop Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland gelastte hem nog maar een poosje standby te houden. Pas in november 1902 is hij afgebroken. (Teixera de Mattos)

Z'n werf is na 92 jaar nog duidelijk te herkennen. De toevoersloot bestaat nog en op de plek van de voormalige waterloop ligt nu een pijp, die water uit de Giessen kan inlaten. (Afb. 1)

Verdere wetenswaardigheden rondom de 'Linksche Molen' vertellen respectievelijk Jan den Besten in de Gildebrief van september 1989 en Leen van Aalsburg in die van december 1989.

Aprilgrap

In de Gildebrief van maart 1989 was de Linksche Molen onderwerp van een geslaagde aprilgrap. Er was 'Europese subsidie' verstrekt om deze unieke molen weer op te richten. Ondertoren en bovenhuis waren 'al herbouwd'. En op de 'zaterdag vóór de jaarvergadering' (1 april dus) zou molenmaker Verbij (Verbij + Beijk = Verbijk) de roeden steken. Iedereen was welkom. Andries v.d. Graaf, die jarenlang de Gildebrieven stencilde en verstuurde, reed er in de loop van de bewuste morgen in z'n politiebuisje eens langs en zag een aantal molenminnenden rustig wachten op de dingen die niet kwamen.

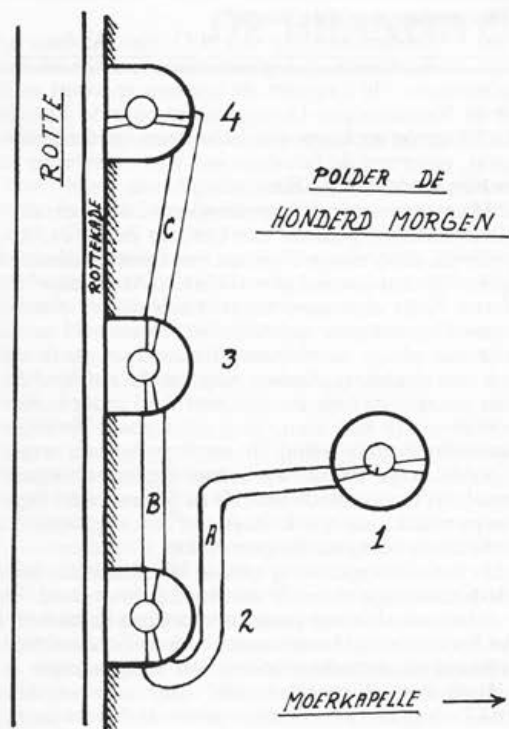
De redactie van de Gildebrief ontving drie sollicitatiebrieven naar de nieuwe linkse molen. Molenmaker Verbij, die in het complot zat, kreeg diverse telefoontjes. Hij verstreekte 'nadere informatie'. En molenmaker Adriaans, bij wie alle molenrestauraties ter coördinatie worden aangemeld, belde geërgerd naar Verbij, waarom hij van deze zeer bijzondere klus niet op de hoogte was gesteld. Verbij verwees Adriaans naar Beijk.....

Links malen

In de linkse molen van Overslingeland draaide alles andersom, en allerlei onderdelen, zoals de vangbalk met toebehoren, de pal, de keerstijl, de weerstijl enz. zaten aan de andere kant. Ook het scheprad en de waterloop. Nu is van een paar molens bekend, dat het gevlucht normaal, rechtsom draaide, maar waar toch het scheprad en de waterloop aan de andere kant zaten. Ofwel, een molen hoeft niet links te draaien om toch links te kunnen malen. Zie afb. 2.

Het water uit de polder stroomt in de richting van de pijlen en wordt via het scheprad de boezem opgemalen.

1. De bovenste schets geldt alle nog bestaande schepradmolens. De onderschijs draait volgens de pijl. Het scheprad en de waterloop bevinden zich, gezien vanaf de achterwaterloop, links van de (wip)molen.

Afb. 3
Moerkapelle.
Schema van de in 1925 gesloopte viergang
schepradmolens. Molen 1 en 4 normaal. molen 2
en 3 malen 'links'.

2. Het middelste plaatje gold de linkse molen van Overslingeland. Het hele gaande werk draaide andersom, zodat het scheprad en de waterloop aan de rechterkant van de molen waren gesitueerd. (De molen draaide en maalde 'links'.)

3. Op de onderste tekening is alles normaal tot en met het waterwiel. Van daaraf gaat de wateras echter niet naar links, maar, onder het spijkalf door, naar rechts. De molen draait de normale kant op, maar desondanks zitten het scheprad en de waterloop andersom. (De molen maalt 'links', waarbij 'links' z'n letterlijke betekenis heeft verloren.)

Moerkapelle

Een situatie volgens het onderste plaatje (op afb. 2) heeft zich voorgedaan in twee molens van de viergang schepradmolens in Moerkapelle. Overigens geen wipmolens, maar achtkanten. Deze gang bemaalde polder De Honderd Morgen. In 1925 werden ze gesloopt tot stomp en tot op heden zijn ze bewoond. De ondermolen stond in de polder en de andere drie langs de Rottekade. Zie schets op afb. 3.

Het polderwater werd via de tussenboezems A, B en C opgemalen naar molen vier, die het in de

Rotte uitsloeg. Om nu de dijk niet onnodig te verzwakken, werden de boezems B en C, en de waterlopen van molen twee en drie zo ver mogelijk naar rechts gegraven. Het hield in dat de schepraderen van molen twee en drie aan de andere kant kwamen te hangen, zodat die molens dus andersom, ofwel 'links' maalden. Bij molen één en vier was de situatie normaal. (J.S. Bakker)

Er gaat nog een aardig verhaal over de viergang. De molens hadden een binnenscheprad. Het waterwiel zat er vlak naast en mocht natuurlijk niet nat worden. Daarom was het met een groot houten tussenschot van het scheprad gescheiden. Op een dag was er veel water en veel wind en konden ze er met z'n vieren hard tegenaan. Zo hard dat het tussenschot van een der middelmolens het watergeweld niet meer kon keren en het begaf. Paniek in de molen, want het dreigde via het waterwiel het woongedeelte binnen te hozen. De molenaar had geen tijd om na te denken, dook in de aanzwellende watermassa tussen de draaiende onderdelen, repareerde het tussenschot provisorisch en kwam er geheel schoongespoten, maar vooral ongedeerd weer uit. Hoezo stilzetten?! - "Bij een viergang malen er vier en geen drie!"

Nog zo'n links malende molen stond bij Hei- en Boeicop. Daar bemaalde een wip, de pompmolen geheten, tot 1893 de polder Neder Boeicop. Het scheprad zou daar aan de andere kant hebben gezeten door de krappe plek van de molen tussen de dijk van het Merwedekanaal en de watergang van de polder. (A.C. Enkelaar)

Linkse molens (draaiend of malend) behoren tot de hoge uitzonderingen. Want de opbouw van een schepradmolen lag vast, zeker na de 16e eeuw. Het lijkt niet aannemelijk dat we er nog meer tegenkomen. Maar soms steken er geruchten de kop op.

Afb. 4
Moerkapelle, 1925, de Rottekade.
Tot stomp gesloopte molen no. 3 van de viergang
schepradmolens. De waterloop ligt, van de pol-
der gezien, rechts!
Erachter staat molen no. 4, de bovenmolen, op
het punt ook tot stomp gesloopt te worden.

Terug in de tijd

In de vijftig jaren, zo ongeveer 1955, benaderde molenkenner en veelschrijver (van 73 molenboeken en tijdschriftartikelen) Anton Bicker Caarten de tekenaar, archievenspeurder en niet zo veelschrijver Jan Lunenburg met de vraag of hij er ooit wel eens van had gehoord dat één der molens in de Nieuwkoopse droogmakerij linksom gemalen had. Zelf had B.C. het al aan Henny van Vliet gevraagd, destijds machinist van de watermachine aan de Ziende (en vrijwillig molenaar van het eerste uur). Generaties van Vlieten hadden daar reeds molens bemalen, maar Henny had er zijn vader, noch zijn grootvader ooit over gehoord. Hij achtte het daarom uitgesloten, want van zoiets bijzonders zouden ze zeker hebben gerept. B.C. wendde zich toen tot Jan Lunenburg. Die had er ook nog nooit van gehoord en ging naar zijn oudoom Jaap, die in 1871 was geboren en z'n hele leven als visser in de Nieuwkoopse polder had gebivakkeerd. Hij wist 'alles' van de polder.

Oom Jaap vertelde dat de bovenmolen van de viergang schepradmolens aan de Schoutenvaart 'heel vroeger' linksom gemalen had. "Tenminste", zei hij erbij, "dat wier verteld", want zelf had hij deze molens nooit gekend. Die waren nl. al in 1872, toen hij nog in de wieg lag, gesloopt en vervangen door een tweegang schepradgemalen. Eenmaal op het spoor vroeg Jan Lunenburg het aan oud-molenaar Tijs Schalkwijk, die op een molen van de Nieuwkoopse Droogmakerij (in Papenveer) was geboren. Schalkwijk had er van gehoord. "Het wier vroeger wel eens gezegd." En ook hij dacht het dat 't de bovenmolen aan de Schoutenvaart betrof. Maar hij was er nogal sceptisch over. "D'r wordt zoveel geluld, vaders heb ik er nooit over gehoord dat hij dat zo nog gekend had, dat mot heel vroeger zo es geweest hebben." Het spoor liep dood. Maar het gerucht voerde terug naar een (tot nu toe) onbewezen bewering.

Verder terug in de tijd

40 jaar later, in 1990, verschijnt 'Molenpost' nr. 64. (Een gezamenlijk periodiek van de Alkmaarse Molenvereniging, plus vijf molenstichtingen in Noord-Holland.) Er staat een interessant rapport in, geschreven door ene Pieter Raat. Pieter Raat had doorgeleerd en was opgeklommen tot timmerbaas van de polder de Heer Huygewaerd. Denk daar vooral niet te min over, want tegenwoordig betitelt men zo iemand minstens met 'weg- en waterbouwkundig hoofdingenieur' (M/V)!

In het kader van de vervijzeling van de molens in de Heerhugowaard was Pieter Raat door zijn polderbestuur naar Zuid-Holland gestuurd om te kijken of hellende schepraderen ook verbeteringen waren. Begin maart gaat hij (lopend!) voor drie weken op pad. Bezoekt en rapporteert allerlei molennoviteiten en bivakkeert een paar dagen tussen de hellende schepradmolens in Bleiswijk. (Waarmee hij met 12 argumenten de vloer aanveegt!) Z'n molentocht voert hem ook nog langs de viergang schepradmolens van de Nieuwkoopse Droogmakerij aan de Schoutenvaart. En daar gaat het in dit verhaal om.

"De molen maalde lings"

De Schoutenvaart ligt ten N.O. van Alphen a/d Rijn, in Korteraar, gelegen tussen Ter Aar en Aarlanderveen. Hij fungeert als boezem en voert water uit de Nieuwkoopse Droogmakerij naar de Aar. Tot 1872 stond er langs die Schoutenvaart een viergang, waarvan de bovenmolen wat meer naar het westen stond. Pieter Raat schrijft:

"Hier staan vier schepradmolens, één van dien, alles met ijzergaande werken, de bovenas, spil, wateras, de onderwielen, en het bovenwiel om de spil, het bovenwiel om de as. (Dit laatste was thans hout dan voorheen mede ijzer, daartoe ingericht, zat met gebrek, het bovenwiel op het uiterste einde, achter aan de as. Het oude wiel lag aan stukken, heden nog op de zolder.) Het was zo stil, dat de molen niet kon malen, maar zoover als ik kon zien, ging alles goed, de wielen werkten kegelvormig in malkander, de molen maalde lings, de as liep achter tegen een staelen tegel, en in het einde van de as lag een dito tegel. De penbalk was sterk 'bezorgd' en nog ligte dikwijls de as met het vangen... (enz.)"

Nu is de droogmaking van de Nieuwkoopse veenplassen destijds door de overheid gefinancierd. Het mocht kennelijk een paar centen extra kosten en in dat kader was de bovenmolen aan de Schoutenvaart blijkbaar tot experimenteermolen aangewezen.

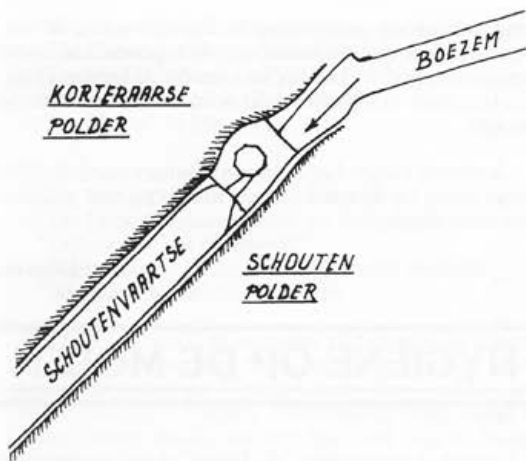
Want zoveel ronddraaiend ijzer was er, anno 1817, nog nergens te zien geweest! Alleen de roeden en het scheprad waren nog van hout! En blijkbaar ook weer het bovenwiel, want het ijzeren wiel (gesneuveld tijdens stevig vangen?) lag "aan stukken".

Al die ijzerwaren kwamen uit Engeland. Daar had men al ruim vijftig jaar ervaring in het maken van grote delen gietijzer, zoals b.v. bovenassen. De eerste Nederlandse bovenas goot de NS(B)M, later Fijenoord, pas in 1835 (voor molen no. 8 in de Zuidplaspolder).

De grote vraag is nu of er, mhalve met het gebruik van ijzer, ook met de plaats van het bovenwiel is geëxperimenteerd. Want Pieter Raat schrijft "het bovenwiel op het uiterste einde achter aan de as". Dat zou betekenen, dat het bovenwiel tussen de ijzer- en de penbalk in zat! En dat zou weer tot gevolg hebben, dat de koningsspil andersom draaide. Pieter Raat schrijft ook dat de molen "lings" maalde (voor taal had hij wellicht een wat lager cijfer). Wanneer hij bedoelde dat het gevlucht andersom draaide, zou de koningsspil weer goed om draaien en was de situatie verder normaal.

Hoe links maalde de molen

Eén lezer van 'Molenpost', die het hele rapport van Pieter Raat doorworstelde, kwam in actie. Dat was Evert Smit, die sinds zijn Gilde-informatie XVI, uit 1983, een soort allergie voor 'links, linksom en andersom' heeft ontwikkeld, en mij daarbij een beetje (een beetje!?) heeft aangestoken. Hij stuurde in 1991 het hele rapport van Pieter Raat naar Jan Lunenburg. Die ging in gedachten 40 jaar terug en riep enthousiast "DUS TOCH!!" Haalde vervolgens in Leiden het hele polderarchief van de Nieuwkoop-

Afb. 5
Detail van de kadasterkaart van de Korteraarse polder. De molen op de dam in de Schoutenvaart. Voorwaterloop op de normale plaats.

se droogmakerij overhoop, maar vond géén bewijs voor een linkse molen. Het spoor liep weer dood.

Op een kadasterkaart (die qua nauwkeurigheid uitblinken), uit 1829, van de Korteraarse polder, gemeente Ter Aar, kaart 05/549, staat de bovenmolen (afb. 5).

We zien de afgedamde Schoutenvaart met de molen op de dam. De getekende voorwaterloop bevindt zich aan de *normale* kant, als bij alle schepdradmolens.

Het is dus inderdaad niet ondenkbaar dat het bovenwiel tussen de ijzer- en de penbalk hing, zodat men zodoende min of meer gedwongen was een links gevlucht te maken, teneinde de rest van het gaandewerk aan te passen aan de waterloop, zoals die op de kadasterkaart is aangegeven (er zijn nog andere mogelijkheden denkbaar, maar die maken het geval nog veel gecompliceerder).

Tenslotte zou rond 1830 het linkse gevlucht vervangen zijn door een normaal kruis.

Bewezen is er echter nog niets - de archieven houden zich verder (nog) stil.

Peter de Moes

Met dank aan Jan Lunenburg en Evert Smit

Verdere bronnen:

J.S. Bakker, bijdrage in "Het bestrijden van een gruwelijk vandalisme", 1990.

A.C. Enkelaar, bijdrage in "De Molens van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden", 1993.

Teixera de Mattos, "De Waterkeringen", deel 1.

KLOPT DAT?

In de Gildebrief van december plaatste de redactie dezelfde noot als boven dit artikel in het verslag van de Nationale Molendag van 1993.

Wij hebben inmiddels op deze vraag een duidelijk antwoord ontvangen van de molenaar van de Westermolen te Dalfsen.

Door de werkgroep van deze molen was n.l. opgegeven dat de molen een 1000-tal bezoekers had ontvangen en welgeteld 14000 omwentelingen had gemaakt. Twee aantallen dus die nogal uit de toon vielen bij datgene wat we gewend zijn.

Een typefoutje is gauw gemaakt, dus.....

Maar als je het hierna volgende verslag leest klopt alles als een bus en past een welgemeend proficiat bij de behaalde resultaten.

De Nationale Molendag stond dit jaar voor de Westermolen in het teken van "175 jaar Westermolen in Dalfsen".

Immers, onze trots is ouder dan de 175 jaar die hij op zijn huidige plek staat.

Besloten was om gedurende 24 uur een groots feest te organiseren waarbij de molen centraal zou staan.

Op vrijdagmiddag om half drie werd dan ook begonnen met de voorbereidingen: vlaggen uit, vlaggetjes aan de wieken, kruien naar het oosten, bord aan de stelling voor de officiële feestopening en ga zo maar door.

Om 17.00 uur werd de vang gelicht, daarmee het startsein gevend voor zo'n twintigtal fietsers van de plaatselijke toerclub die begonnen aan een koppelkoers die 24 uur zou duren.

Om 19.00 uur kwamen de genodigden naar de molen en werden er toespraken gehouden door o.a. de stichtingsvoorzitter en de burgemeester. Uit hun verhalen bleek welke belangrijke plaats de molen in het plaatselijk gebeuren heeft.

Het geheel werd muzikaal omlijst door de Vechtboertjes.

Tegen het middernachtelijk uur, toen de belangstelling in de molen wat was afgenomen, werd er een flinke hoeveelheid baktarwe gemalen.

Rond 01.00 uur nam de wind wat toe hetgeen wij prettig vonden, doch de fietsers niet.

De gehele nacht kwamen er mensen kijken hoe het in de molen ging. Met een bemanning van twee molenaars was de nacht goed door te komen. Tegen 05.00 uur kwam de bakker, niet om brood te bezorgen, maar om in de molen "Westermolenbolletjes" te bakken.

Beneden stond een heuse oven en een kneedmachine. Op zeer ambachtelijke wijze werd er gewerkt en toen om 06.00 uur de eerste mensen weer binnenkwamen, konden ze meteen aan de slag om de bolletjes te rollen.

Tegen de 800 bolletjes werden er deze zaterdag gebakken en verkocht. Een groot succes dat zeker voor herhaling vatbaar is.

Nu kwamen ook de deelnemers aan de landelijke fietstocht binnen. De naar schatting meer dan 1000

bezoekers konden van vele zaken genieten. In de eerste plaats natuurlijk van de nog steeds draaiende en malende molen.

Er stond voor de molen een ouderwetse dorsmachine, er was een draaiorgel, de mandenmaker zat te vlechten, de buurtvereniging "Rondom de molen" bakte van 10.00 tot 17.00 uur honderden pannenkoeken, er werd speciale molenwijn verkocht: een fles met prachtige, door drukkerij (en sponsor) Eshuis gemaakte etiketten, en 's middags was er een vliegervedstrijd voor de jeugd.

Genieten van het stralende weer en de prachtige oostenwind naderde het eind van 24 uur draaien. Om 17.00 uur stapten de fietsers vermoeid af en werd de molen naar bed gebracht.

Hadden de fietsers in totaal ruim 7000 (!) kilometer afgelegd, de molen heeft bij een gemiddelde van zo'n 40 enden ruim 14.000 omwentelingen gemaakt.

De voorzitter van de Toerclub heeft gezegd dat men volgend jaar 1 op 1 wil fietsen, het is voor hun te hopen dat de wind dan wat minder is! Na 24 uur konden wij terugzien op een zeer geslaagd molenfeest dat zonder problemen is verlopen.

Namens de Westermolen, Jan Brandriet

EEN BIJZONDER 50-JARIG HUWELIJK

Als je al zo'n 11 jaar als vrijwillig molenaar op molen De Trouwe Wagter rondloopt, denk je het meeste over de geschiedenis wel te weten. Zo vertel je iedere bezoeker over de functie van de molen in de Tweede Wereldoorlog. Door het geven van wijkstanden werd het leven van vele onderduikers gered. Tevens is hiermee meteen de naam van de molen verklaard.

Toch is er nog wel eens een verrassing. Kort geleden stond er in het plaatselijke "suffertje" van Tienhoven een opmerkelijk bericht.

Donderdag 20 januari jl. was het 50 jaar geleden dat de toenmalige burgemeester van Tienhoven A.A. van den Hoorn de Amsterdammer Sandor Baracs en Hestor Juliana Octavia van Lennep in de winter van 1944 in het huwelijk verbond. Het was een bijzonder huwelijk dat in het geheim moest plaatsvinden. Hij was Joods en onderduiker.

Er moest een burgemeester gevonden worden die door de koningin was aangesteld en die onderduikers in het huwelijk wilde bevestigen. In Tienhoven vond men een burgemeester die aan de eisen voldeed en dit huwelijk illegaal zou willen sluiten. Op speciaal voor dit doel gedrukt papier werd de huwelijksakte ondertekend in molen De Trouwe Wagter. Na de oorlog werd het huwelijk rechtsgeldig verklaard.

Het was in de oorlogsjaren uiteraard verdacht om

met een groot gezelschap in Tienhoven te arriveren, vandaar dat de komst van het gezelschap werd aangekondigd in het kader van de ruilverkaveling. Zo kon men onopvallend de polder inlopen, naar de molen.

Uiteraard kwam het echtpaar Baracs rond de 20e weer terug bij de molen waar het vijftig jaar geleden allemaal begon.

Bart Dooren

HYGIËNE OP DE MOLEN

Toen de korenmolens "de Hoop" door de eigenaar (gem. Tietjerksteradeel) zou worden verhuurd aan de "Stichting korenmolens de Hoop", was het noodzakelijk een huurcontract op te stellen.

De gemeente verzocht ons (de huurders) een lijst op te stellen, waaruit zou blijken wie er naar onze mening verantwoordelijk zou moeten zijn voor de verschillende werkzaamheden.

Als taak voor de molenaars gaven we o.m. op het schoonhouden van de molen en het billen van de stenen.

In het concept-huurcontract werd dan ook o.a. als taak van de molenaars vastgelegd: "...het schoonhouden van de billen...".

Kortom, u weet waar u aan toe bent, als u onze zeer fraai gerestaureerde molen komt bezoeken; de hygiëne staat bij ons hoog in het vaandel (de blauwe wimpel)!

Overigens is er over deze molen ook een aantrekkelijk boekje verschenen (52 pagina's A-5 met 15 afbeeldingen). Bij overmaking van f 10,- op postgiro 6293141 of 3513.07.796 bij de Rabo te Bergum, t.n.v. Stichting korenmolens de Hoop, wordt het boekje u thuisgestuurd zonder verdere kosten. Vermeld wel uw naam en adres!

Secr. Stichting Korenmolens de Hoop, Tussendijken 4, 9251 LW Bergum.

MUIZENPLAAG OP AKKERS VOL BOMEN

Harkstede - Noordelijke akkerbouwers die hun land hebben geplant met snelgroeiend hout, worden geplaagd door woelmuizen. De diertjes knagen het wortelgestel van de jonge populieren kapot waardoor de bomen afsterven. Sommige boeren zien op deze manier een kwart van hun bomenbestand sneuvelen, waardoor ze een flinke financiële schadepost hebben.

Het probleem doet zich met name voor op percelen waarvan de grond van slechtere kwaliteit is.

Meestal hebben deze gronden een tijd braak gelegen voordat ze met bomen werden ingeplant. Het gras tussen de jonge aanplant biedt voor de muizen een goede bescherming tegen hun natuurlijke vijanden, waardoor ze de kans krijgen welig te tieren. Dat is nog eens versterkt door de natte zomer van het afgelopen jaar, waardoor de muizen onder het platgeslagen gras een prima schuilplaats hadden.

In sommige delen van Groningen en Drenthe is dan ook sprake van een ware woelmuizenexplosie.

De muisjes knabbelen de wortels kapot, waardoor de boompjes afsterven. Vooral de jonge boompjes zijn erg kwetsbaar. Als de populieren ouder dan twee jaar zijn, hebben de ondermijnende activiteiten van de woelmuizen niet meer zulke desastreuze gevolgen.

Naar aanleiding van klachten van akkerbouwers uit het Noorden heeft het ministerie van landbouw in Groningen een onderzoek ingesteld. Tot dusver is nog geen afdoende bestrijdingsmiddel gevonden om de knaagdierjes bij de boompjes weg te houden. Er is al geëxperimenteerd met chemische bestrijdingsmiddelen die vanwege hun onaangename geur de muizen moest afschrikken. Ook het uitzetten van natuurlijke vijanden als valken heeft nog niet tot het gewenste resultaat geleid.

GEVRAAGD: EEN KORENMOLENAAR

De Distilleerketel

Voor het exploiteren van de Stellingkorenmolens "De Distilleerketel" te Rotterdam-Delfshaven, daar de huidige molenaar (M.P. Hunink) op termijn zijn werkzaamheden wenst te beëindigen.

Tevens zoeken wij een vrijwillig molenaar die op de zaterdagen met de molen wil draaien. De molen is goed ingericht en het geheel is ook elektrisch te bedienen. Tijdens de inwerkperiode blijft de heer Hunink de zaak begeleiden.

De molen is eigendom van de Stichting Stadsherstel Historisch Rotterdam en wordt uitstekend onderhouden.

Gediplomeerde molenaars genieten de voorkeur.
Informatie telefoon 01866-2127 (M.P. Hunink).

Sollicitaties aan de voorzitter der Stichting:

Mevr. G. Wenink-Peltenburg, J. Evertsenplaats
39, 3012 HP Rotterdam, tel. 010-4131106.

Nieuws uit Zuid-Afrika

NEDERLANDERS HELP DALK MET MOSTERT SE MEUL

Mnr. B.G. Kloosterman, voormalige redakteur van die invloedryke weekblad *De Molenaar*, wat op die meulbedryf van Nederland gerig is, is tans op 'n besoek van drie maande in Suid-Afrika. Hy en sy vrou, Annie, besoek ook ander meule in die land - soos die verskeie watermeule, waarvan heelparty al gerestoureer is.

Volgens mnr. Kloosterman is in Nederland nog duisend wind- en watermeule wat in 'n werkende toestand is. Talle behoort aan munisipaliteite ("gemeentes") wat dit in stand hou vanweë die kulturele waarde daarvan en omdat hulle gewilde toeriste-atraksies is.

Daar is nog sowat veertig meule wat in volle produksie is en deur sewentig lede van die Ambagtelike Koringmeulenaarsgilde bedryf word. Hierdie meule verskaf koringmeel aan die bakkersbedryf, waarvan al die lede ook lede van die Bakkersgilde is.

Daar is ook 1 200 vrywilliger-meulenaars wat nie tot die gilde behoort nie. Hulle is gewoonlik op Saterdag en vakansiedae behulpsaam by munisipale meule waar klein hoeveelhede meel vir "besoekers en toeriste" gemaal word.

Twee Nederlandse meuldeskundiges het verlede jaar na Kaapstad gekom om 'n kosteraming vir die restourasie van Mostert se Meul, van 1796, te doen. Mnre. Henk Dunning en Coen Westers van die meulboufirma Dunning-Bremer van Adorp, Holland, is internasionale kundiges in die meulboubedryf wat 'n groot verskeidenheid van soorte meule, waaronder windmeule, insluit.

Mostert se Meul, 'n "bovenkruier"-toring-windmeul, is deur die Departement van Openbare Werke in 1935/'36 onder leiding van mnr. Chris Bremer, stigter van dieselfde maatskappy, gerestoureer. Hy is vanjaar 84 jaar oud. Die meul is op 1 Februarie 1936 luisterryk in gebruik geneem, en meel is aan die publiek verkoop. Maar verwaarloos het uiteindelik daartoe gelei dat die ratte tot stilstand geknars het.

Dirk Gysbert van Reenen, eienaar in 1796, het die meul waarskynlik laat bou. Sy skoonseun, Sybrand Mostert, het die plaas ná sy dood in 1827 verkry. Die meul is na hom genoem.

MOLENDAG HEET VAN DE NAALD

Een schitterende molendag met een prima wind, veelal tussen NO en O. Uit de telefonische gesprekken, direct Zaterdag- en zondagavond, bleek dat de molenaars uit het gehele land dik tevreden zijn met de afgelopen molendag. Onweer of regen kwamen voor sommige delen van het land pas in de late namiddag en voor anderen pas op de Zondagochtend. Dus het weer heeft geen roet in de feestvreugde gestrooid. Diegenen die de fietstocht langs zagen komen, hadden soms heel wat bezoekers te "verwerken", terwijl andere molenaars het best konden

vinden met wat minder, maar wel geïnteresseerd bezoek.

De wind zorgde ervoor dat iedereen die malen kon, ook heeft gemalen, hetgeen het publiek alleen maar mooier vond en bij de molenaars niet in het minst. Het aantal omwentelingen loog er ook niet om, waaruit blijkt, dat er een goed gebruik is gemaakt van de wind.

Inmiddels is de stroom enqueteformulieren hier in Coevorden al aardig op gang gekomen. Na zo'n prachtige molendag kan ik goed merken, dat iedereen in de pen klimt om zeer enthousiast te vertellen wat er die dag allemaal gebeurde. Gisteren (Dinsdag) kwamen reeds 64 enveloppen binnen en vandaag (Woensdag) niet minder dan 63 !!!

Hulde aan alle inzenders voor hun betoonde reactiesnelheid.

Hoeveel molens die meededen, er bij het verschijnen van de Gildebrief al bekend zijn, is nog niet te zeggen, daar nog niet alle formulieren zijn doorgevoerd het was nachtwerk geworden denk ik.

In ieder geval, stuur snel in dan kan iedereen nog meedoen met de verloting die eind Mei zal plaats vinden.

Alle inzenders alvast hartelijk bedankt voor jullie enthousiaste reactie.

Met vriendelijke groeten.

Hans Petit

Namens de werkgroep Nat. Molendag

MOGEN WIJ HET EVEN MET U HEBBEN OVER HET GEZICHT VAN UW BEDRIJF?

Wilhelmina levert bedrijfskleding in vele uitvoeringen, modellen en materialen. Maar ook effektmatten, poetsdoeken, kleefzwabbers en handdoek- en zeepautomaten. Afnahme van deze producten en nog vele andere in combinatie met Wilhelmina's unieke huurservice geeft u de zekerheid van altijd schoon en compleet materiaal. Want zeg nu zelf, een onverzorgd bedrijf dat is toch zeker geen gezicht.

Wilhelmina werkt aan schoner werken.

Wilhelmina Textielreiniging bv
Kanaaldijk Zuid-West 9
5706 LD HELMOND
Tel. 04920-35820

Wilhelmina

werkt aan schoner werken

EEN MOLENAAR MET PROBLEMEN

Een hobby is prachtig, het verrijkt je leven en geeft daarom veelal een zekere voldoening, daar je met iets bezig bent, dat je boeit.

Je begint er veelal aan omdat de vonk overslaat en het heilige vuur wordt ontstoken.

Maar....., tijdens, het steeds verder verdiepen in de kennis van zaken, die direct of indirect met je hobby te maken hebben, kan je danig in de problemen komen. Een ieder heeft dikwijls naast de nieuwe hobby ook enkele principes waardoor je behoorlijk in tweestrijd kan geraken en wel zodanig dat je er bijna een gespleten persoonlijkheid aan over dreigt te houden.

Geacht bestuur,

Het is al zo'n 20 jaar geleden, dat ik me kwaad maakte over het bomenbeleid binnen mijn gemeente. Alle plannen voor uitbreiding werden opgesteld en uitgevoerd zonder aanzien des booms. Heel wat acties heb ik ondernomen en ik stond dan ook weldra bekend als de "bomenman". Om vooral rugsteun te krijgen werd ik lid van de Bomenstichting en met goede gevolgen. Ik moet toegeven, dat de gemeente meer begint te luisteren naar de bevolking, als het gaat om het behoud van bomen. Men is inmiddels zover, dat er een bedrag is gereserveerd, om de (belangrijkere) bomen te gaan inventariseren. Nog steeds ben ik van mening, dat er niet zorgvuldig genoeg kan worden omgegaan met ons bomenbestand.

Een jaar of vier geleden, werd ik door een vriend meegenomen naar een molen. Zo'n echte grote met vier enorme wieken. Mijn vriend was en is vrijwillig molenaar en ook ik was "verkocht". Na een paar jaar opleiding en een examen werd ik ook gediplomeerd vrijwillig molenaar.

Mijn innerlijke tweestrijd is nu niet meer te beschrijven.

Als bomenman moet elke (grotere) boom blijven bestaan. Ik hou van bomen, ze stofferen het landschap, ze leveren zuurstof en bomen zijn waard te worden behouden, kortom iedere bomenminnaar weet wat ik wil zeggen.

Als (vrijwillig) molenaar haat ik bomen. Ze ontnemen de molen de wind, het "voedsel" van de molen. Je molen kan niet meer malen en een molen, dat niet meer maalt, gaat hard achteruit en molens zijn het waard om te worden behouden, kortom ieder vrijwillig molenaar weet wat ik wil zeggen.

Er zijn twee organisaties in Nederland, die ik graag met elkaar in contact wil laten komen, om afspraken met elkaar te maken. Deze afspraken moeten leiden tot een beleid, waarbij ieders standpunt tot zijn recht komt en moet kunnen komen. Bovendien kunnen ze gezamenlijk ook meer bereiken, dan ieder afzonderlijk. Wie neemt het initiatief?

Bergum (Fr)
Kees Spithost

In de aanhef van hiernaast geplaatst schrijven of noodkreet verzocht Kees ook om commentaar.

Dat willen we gaarne en hopen daarmee zijn probleem te hebben opgelost.

Allereerst de gespletenheid in je persoonlijkheid die dreigt op te treden:

Molens en bomen hebben beide wind nodig. De eerste om te kunnen draaien, de tweede om in de herfst zijn blaadjes kwijt te raken.

Molens en bomen horen niet bij elkaar, molens en wijde graslanden wel.

Zoals je zelf al stelt geven bomen zuurstof af aan de omgeving en daarvan zijn alle levende wezens op aarde zondermeer afhankelijk.

Weilanden doen dat echter ook. Het is zelfs bewezen dat graslanden dit op een veel grotere schaal doen. Daarbij komt dan ook nog dat bomen het alleen doen wanneer ze voorzien zijn van een weelderige bladerenkroon. In de winter zijn ze dus niet actief, dat kan wel gezegd worden van graslanden. Dus, "ja dan nee bomen", moet voor het milieu geen probleem zijn.

Daar tegenover staat weer dat b.v. een solitair opgegroeide eik in het midden van een weiland iets is waarvan je, net als van een molen, ook uren kunt genieten.

Beide naast elkaar plaatsen staat echter gelijk aan het ophangen van een Rembrandt, naast een Karel Appel.

Dus Kees, ga gerust verder met je beide hobby's, het is tenslotte ook zo dat je je echtgenote er ook geen dienst mee bewijst, als je alle andere vrouwen zou haten tot in het graf.

Nu de ernstige zijde van de zaak.

We zijn er zelfs van overtuigd, dat je beide hobby's zeer goed kunt combineren, door een samenspraak te bewerkstelligen, zowel op laag als hoog niveau. Ten slotte is het altijd nog zo dat er met praten meer wordt bereikt dan met vechten, of je moet masochistisch ingesteld zijn.

G.P.

OVERIJSSELSE MOLENDAG 1994

Zaterdag 3 september

Na het succes van de eerste Overijsselse Molendag nieuwe stijl in 1993, waarbij 35 van 47 windmolens en alle 9 watermolens in bedrijf waren en wij circa 3400 bezoekers registreerden, is besloten de eerste zaterdag in september als Overijsselse Molendag te continueren. Overijssel is als molenprovincie een afspiegeling van Nederland. Alle typen molens komen voor: standaard-, stelling-, belt-, berg-, spinnekopmolen, grondzeiler en tjasker alsmede onderlag- en bovenslag watermolens. Naar functie als de

OVERIJSSSELSE MOLENDAG

KALENBERG
WEERRIBBEN
SINT JANSKLOOSTER
STAPHORST
HASSELT
KAMPEN
ZALK
ZWOLLE
NIEUWLEUSEN
BALKBRUG
OMMEN (3 MOLENS)
BESTHMEN (OMMEN)
VILSTEREN
DALFSEN
WINDESHEIM
WIJHE
MARLE (WIJHE)
OLST
WELSUM (OLST)
DEVENTER
OUD MOLEN
DIJKERHOEK (HOLTEN)
HELLENDORP
ANE (GRAMSBERGEN)
SLAGHAREN
HARDENBERG
RADEWIJK
(HARDENBERG)

VRIEZENVEEN
ALMELO
GEESTEREN
FLERINGEN (2 MOLENS)
REUTUM
OOTMARSUM
VASSE (3 MOLENS)
DENEKAMP (2 MOLENS)
TILLIGTE
LATTROP
SAASVELD
LONNEKER
USSELO
HAAKSBERGEN (2 MOLENS)
HENGEL
AMBT - DELDEN
STAD - DELDEN
DIERENHEIM
GOOR
MARKELO
RIJSEN
DUITSLAND:
GILDEHAUS
OCHTRUP
NEUENHAUS
GEORGSDORF

**EERSTE ZATERDAG IN
SEPTEMBER**

MEER INLICHTINGEN BIJ VVV OF DE MOLEN

WALCHERSE MOLENDAG + ELFDORPENTOCHT

2 augustus 1994

Voor de vijfde keer zal dit jaar weer de Walcherse Molendag plaatsvinden. De meeste Walcherse molens doen weer mee aan deze dag, en zijn van 09.00 tot 17.00 uur geopend.

Wie een aantal molens eens met de fiets wil bezoeken, kan deelnemen aan De Elfdorpentocht van de E.N.F.B. (Echte Nederlandse Fietsbond) die een aantal molens in haar route heeft opgenomen.

Voor het eerst zullen dit jaar de molens niet als stempelpost fungeren in de route.

Men heeft dit jaar gekozen voor een route langs de kerken op Walcheren, waar zich ook de stempelposten zullen bevinden.

De route ziet er dit jaar als volgt uit:

1. Middelburg (Wandelkerk)
2. Koudekerke (N.H Kerk)
3. Biggekerke (N.H Kerk)
4. Hoogelande (Kerkje)
5. Grijskerke (N.H Kerk)
6. Oostkapelle (N.H Kerk)
7. Aagtekerke (N.H Kerk)
8. Westkapelle (N.H Kerk)
9. Zoutelande (N.H Kerk)
10. Meliskerke (N.H Kerk)
11. St-Laurens (N.H Kerk)

De route komt langs de volgende molens:

Koudekerke-Biggekerke-Zoutelande-Meliskerke-Aagtekerke-Westkapelle.

In Westkapelle kunt u het molenmuseum bezoeken. Bij andere molens zijn diverse activiteiten te doen.

Wij hopen op een mooie dag met veel zon, en genoeg wind om de molens te laten draaien en malen.

Namens de organisatie,
Wim de Hoop
01184-12749

koren-, pel-, olie-, zaag- en poldermolen en bij watermolens de koren-, olie en zaagmolen. Wij nodigen graag alle collega (vrijwillige) molenaars uit aan één of meer van de 44 molens een bezoek te brengen. Op deze zaterdag zijn de molens geopend van 10.00 - 16.00 uur.

De Overijsselse Molendag wordt geopend door een lid van de Gedeputeerde Staten van onze provincie en wel om 10.00 uur op een molen in Twente. Meer informatie bij het secretariaat van de Werkgroep Overijsselse Molendag: 05720-52070.

WESTLANDSE MOLENDAG

Op 25 juni 1994 organiseren de Westlandse molenaars voor het eerst een "Westlandse molen-dag".

Op deze dag zijn er 7 korenmolens en 5 watermolens te bezichtigen en bij voldoende wind zullen ze in werking te zien zijn.

De korenmolens zijn:
- "De Korpershoek" te Schipluiden

- "Windlust" te Wateringen
- "De Korenaar" te Loosduinen
- "De Vier Winden" te Monster
- Korenmolen van 's Gravenzande
- "De Hoop" te Maassluis

De watermolens zijn:

- "De Schaapweimolen" te Rijswijk
- "De Groeneveldsemolen" te Schipluiden
- "Dijkmolen" te Maasland
- "Nieuwlandse molen" te Hoek van Holland
- "Wippersmolen" te Maassluis

Als bijzonderheid zij vermeld, dat er ook een romp van een watermolen te bezichtigen is. Het is de molenromp van de "Oude Lierpolder" te De Lier. Hierin is een Crossley dieselmotor met vijzel te bewonderen, welke als noodgemaal nog in bedrijf is.

Op deze dag zijn bij verschillende molens activiteiten georganiseerd o.a. een braderie, verkoop van koffie, thee en limonade.

Bij de "Groeneveldsemolen" zijn ook modelmolens te bewonderen.

Ook is het mogelijk om bij alle molens voor f 3,50 een fietsroute te verkrijgen. Bij bezoek aan 5 molens of meer ontvangt u een leuk aandenken.

Voor iedereen die van fietsen houdt een goede mogelijkheid om de molens te bezoeken. De molens zijn geopend van 09.00 uur tot 17.00 uur.

FRIESE MOLENDAG 1 OKTOBER

In een bespreking van bestuur Gild en afdelingsbestuur Friesland van enige tijd geleden werd afgesproken om gezamenlijk een Friese Molendag te organiseren. In afwijking van het bekende patroon willen beide besturen deze molendag nu eens bestemmen voor collega-molenaars.

Voor het eerst op zaterdagmiddag 1 oktober a.s. zal deze molendag, of beter gezegd "molenmiddag" worden gehouden en zullen de volgende molens voor de collega-molenaars in vol bedrijf zijn: "houtzaagmolen de Jager te Woudsend; korenmolen Het Lam te Woudsend; poldermolen De Babuurstermolen te Tjerkwerd; poldermolen Nylannermolen te Workum en korenmolen De Vliet te Koudum (Spinnekop)."

Deze vijf molens liggen in een op één middag gemakkelijk af te leggen route. De Vliet in Koudum wordt binnenkort gerestaureerd. De molenaars van deze molen verwachten dat een en ander wel vóór 1 oktober klaar zal zijn.

Er is door ons bewust gekozen voor een "middag", zodat de molenaars 's ochtends nog met hun eigen

Koudum

molens in de weer kunnen, want dat kunnen ze toch niet laten. Hoewel deze molenmiddag in de eerste plaats wordt gehouden voor de Friese collega's, zijn molenaars van elders vanzelfsprekend ook van harte welkom. Alle collega's zullen in het molenaarshuis in Woudsend worden getraakteerd op een aangeklede kop koffie.

Om te voorkomen dat alle molenaars aan het begin van de middag tegelijk de molens in Woudsend zullen overbevolken - we rekenen namelijk op een grote opkomst - verzoeken we de Friese molenaars die wonen boven de lijn Sneek-Drachten hun rondreisje in Woudsend te beginnen (dus: Woudsend-Tjerkwerd-Workum-Koudum) en zij die beneden die lijn wonen te beginnen in Tjerkwerd (dus: Tjerkwerd-Workum-Koudum-Woudsend). En mochten jullie elkaar onderweg inhalen dan is er in ieder geval genoeg te bepraten.

Wij hebben inmiddels de molenaars van genoemde vijf molens benaderd en deze hebben alle verklaard met veel genoegen voor hun collega's te zullen draaien en wel van 13.00 tot 18.00 uur.

De hierbij gepubliceerde route-kaart is bedoeld om jullie alvast wegwijs en de afgedrukte foto's zijn bedoeld om jullie alvast lekker te maken. Mocht

iemand nog iets over deze middag willen weten, dan even bellen met Betty Gremmé (058-151758) of Dirk Kamminga (05116-3479).

Tot ziens op één oktober
Oan't sjen op ien oktober

Namens beide besturen: Betty/Dirk

MOLENZONDAGEN 1994

Ook deze zomer stellen we tijdens onze **vier molenzondagen** de mooiste molens van Oost-Vlaanderen **gratis** voor u open tussen 14 en 18 uur. Op de laatste zondagen van de maanden mei, juni, juli en augustus kan je de molens van achter-eenvolgens het Meetjesland, de Vlaamse Ardennen, de Denderstreek en het Waasland bezoeken.

De **Molenzondagen** zijn een initiatief van de Werkgroep Oost-Vlaanderen van de **vzw Levende Molens**. Die vereniging vecht al jaren, met succes, voor het behoud van de schaarse en daarom zo kostbaar geworden restanten van onze eens zo rijke Vlaamse molencultuur. Om die molens maalvaardig en zo in goede staat te houden, leidt de **vzw levende molens** zelfs vrijwillige molenaars op.

Het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen, dat een voorbeeldig molenbeleid tracht te voeren en zelf trotse eigenaar van drie molens en een heus Molenmuseum is, verleent graag actieve steun aan deze opendeur-molenzondagen.

Wil je actief meewerken aan het veiligstellen van ons molenpatrimonium? Word dan vrijwillig molenaar op een van onze molens: het kan echt! Neem deel aan de "Molenaarscursus" (met erkend diploma) vanaf september 1994.

Info: Provinciaal Molenmuseum, tel. 09/355 70 89.

Zondag 26 juni

Balegem (Oosterzele) 'Windekemolen'
Balegem (Oosterzele) 'Guillotinemolen'
Balegem (Oosterzele) 'Klepmolen'
Etikhove (Maarkedal) 'Nieuwe Bossenaremolens'
Huise (Zingem) 'Huisekoutermolens'
Mater (Oudenaarde) 'Tissenhovemolens'
Nukerke (Maarkedal) 'Molen Ter Hengst'
Sint-Maria-Latem (Zwalm) 'Ijzerkotmolens'
Strijpen (Zottegem) 'Van den Borresmolens'
Velzeke-Ruddershove (Zottegem) 'Driesmolens'
Wannegem-Lede (Kruishoutem) 'Schietsjampettermolens'
Zingem 'Meuleke 't Dal'

Zondag 31 juli

Appelterre-Eichem (Ninove) 'Wildermolens'
Herzele 'Ter Rullegem'
Herzele 'Ter Rijst'
Zottegem (Erpe-Mere) 'De Watermolens'
Oordegem (Lede) 'Fauconniersmolens'

Zondag 28 augustus

Sint-Nikolaas 'Witte Molens'

Provinciaal Molenmuseum

Van 1 mei tot 30 september alle dagen open van 9 tot 18 uur.

toegang via het Provinciaal Domein Puyenbroeck

Zingem 'Meuleke 't Dal'

DRENTSE MOLENDAG

Op zaterdag 27 augustus wordt er voor de elfde keer een Drentse Molen dag gehouden.

Het is de bedoeling dat op deze dag weer een groot aantal van de 35 molens in onze provincie geopend zullen zijn en zullen draaien. Het vorig jaar waren dat er 27 molens, dus een redelijk aantal. Tevens zijn bij enkele molens andere activiteiten zoals markten, fietsroutes, tentoonstellingen, video presentaties e.d. Informatie betreffende de deelnemende molens en de eventuele activiteiten is kort voor de 27e augustus verkrijgbaar via telefoonnummer 05219-1502.

N.B. Vanaf 1994 zal de Drentse Molen dag jaarlijks plaats vinden op een vaste dag en wel op de 4e zaterdag in augustus.

DE BRANDWEER EN DE MOLEN

Alsof het om een sprookje gaat, maar niets is minder waar!

Toen twee jaar geleden molen "De Hoop" van Stiens in brand was gevlogen, kregen we goed de schrik. Ook bij ons lag een vuurpijl op de stelling! Wat hadden wij aan brandpreventie gedaan? Hoe goed was onze brandweer berekend op zijn taak? Wat konden we leren van anderen?

Onze Heerenvense stelling-korenmolen "Welgelegen" staat parmantig middenin en boven een woonwijk en is daardoor kwetsbaar voor brand van buitenaf maar bij brand zelf ook een gevaar voor de omgeving.

We oriënteerden ons. Er blijkt geen eenduidige informatie beschikbaar over wat er voor effectief brandblussen nodig is. Ook de Hollandse Molen vees ons door. Brandweerkorpsen hebben hun eigen incidentele ervaringen. Belangrijke conclusies bleken te zijn dat er weinig te redden is als het eenmaal brandt en dat een oscillerende spuit een goed middel is om molen en omgeving nat te houden.

Wat bleken we slecht voorbereid te zijn, ook op ons eigen risico. We hebben alle poederblussers moeten vervangen. We hebben een oefening gehouden in het werken ermee en willen dat jaarlijks herhalen: gebruik de blusser in elk geval voor je eigen veiligheid! We krijgen een kettingladder op de stelling om zelf te kunnen ontsnappen in geval van nood. Er komt een droge stijgleiding om de brandweer zo snel en effectief mogelijk te kunnen laten ingrijpen.

Drie keer werd er een oefening georganiseerd voor de brandweer. Er waren geen echte vlammen en dus mocht er veel verkeer gaan en dat gebeurde dus ook. De buurt zou zijn afgebrand, evenals de ladderwagen, en de molen?

Voor beide partijen was het een leerzame ervaring. Hoe ziet de molen er van binnen uit, hoe hoog is hij, waar zitten de waterpunten, waar kan de auto staan?

Als konklusie werken we nu naar een "aanvalsplan" toe voor de molen. We hopen daarmee iets meer voorwaarden te vervullen voor het behoud van molen en woonhuizen.

We willen alert blijven en denken erover om in de nabije toekomst een wedstrijd voor brandweerkorpsen te organiseren die allen "een molen in een bebouwde omgeving" in hun rayon hebben. Een extra stimulans, een extra uitwisseling van ervaring.

Waarom dit bericht? We krijgen, als eerder gezegd, de indruk dat er geen eenduidige informatie is over wat te verwachten of wat te doen bij een molenbrand, of wat te doen aan preventie. Dat wordt ook bevestigd door de links en rechts informerende brandweer zelf. Er zijn geen minimum voorwaarden voor een aanvalsplan. Wij blijven verder proberen. Misschien is dit ook een stimulans voor anderen.

Namens de molenaars van Heerenveen,
Geurt van de Weg

HET GILDEBESTUUR OP BEZOEK IN NOORD-HOLLAND, 25 en 26 MAART

Het jaarlijkse "werkbezoek" aan één van de afdelingen ziet het Gildebestuur als een goede gewoonte. Dit jaar gebeurde dit op uitnodiging van het afdelingsbestuur van Noord-Holland.

De afdeling bestrijkt de gelijknamige provincie, met uitzondering van het Gooi. In dit gebied, met zijn rijke molenhistorie, staan nog ruim 100 windmolens. Zonder andere provincies te kort te willen doen, kan gesteld worden dat Noord-Holland met zijn verscheidenheid aan molens (nergens staan zoveel verschillende typen molens) een waar "molen-walhallen" is. De actieve vrijwilligers mogen zich hier gelukkig mee prijzen.

Op vrijdagavond 25 maart waren zo'n 50 van deze vrijwilligers naar het Sportcomplex Hoornse Vaart in Alkmaar gekomen voor hun halfjaarlijkse contactavond. Het vergadergedeelte werd in recordtijd (ruim een half uur) afgewerkt. Er werd hoofdzakelijk over de opleiding gepraat. Het bestuur was

hierin geïnteresseerd, omdat Noord-Holland hierin een uitzonderingspositie heeft. Al enige tijd zijn er namelijk geen instructeurs meer beschikbaar. Als alternatief heeft het afdelingsbestuur een netwerk met een 20-tal gastgevend molenaars opgezet. De leerlingen rouleren vrij zelfstandig; na steeds weer 50 maaluren wordt hun progressie getoetst. De molenaars John van den Ham (Oudorp) en Jos Kors (Oudorp/Santpoort) fungeren hierbij als instructeur-mentor. Na een wat moeizame start begint iedereen te wennen aan deze opleidingsvorm, waar zowel voordelen (meer molens en molenaars betrokken bij de opleiding) als nadelen (meer initiatief bij de leerlingen, waarmee niet iedereen mee om kan gaan) aan zitten. Gezien de (noodzakelijke) afwijkende vorm zal het afdelingsbestuur, en ook het bestuur, de opleiding in Noord-Holland nauwlettend volgen.

Na de pauze was het de beurt aan Gerbrand de Vries die met een inleiding "zijn" onderwerp, de

molenbiotoop, behandelde. Uiteraard ging dit vergezeld met een mooie serie sprekende dia's. Gerbrand drukte de aanwezige vrijwilligers op het hart dat vooral zij voor een goede biotoop van hun eigen molen moeten waken. Vooral het inzien van het bestaande bestemmingsplan raadde hij sterk aan. Het wil nog wel eens voorkomen dat daarin nog niet benutte bouw- en aanplantingsmogelijkheden schuil gaan!

's Zaterdags werd het bestuur door Rik van de Kemp langs een 5-tal molens geloodst (dat was hem als oud loods op zeeschepen wel toevertrouwd). Al deze molens maakten veel indruk, zij het om verschillende redenen:

- Binnenkruier Noorder-M (Zijpe): prachtige biotoop
- Korenmolen Kijkduin (Schoorl): veel werk verricht door vrijwillig molenaar
- Binnenkruier De Bosmolen (Egmond a/d Hoef): prachtig malend (ook goede biotoop en indrukwekkend gerestaureerd)
- Stellingmolen De Santhaes (Santpoort): mooie inrichting
- Paltrok De Eenhoorn (Haarlem): eveneens prachtig gerestaureerd

In alle gevallen troffen we enthousiaste molenaars en leerlingen!

STEUN EEN GRAANMOLENPROJECT IN ECUADOR

De boerinnengroep "la Esperanza" ("de Hoop") uit het Andesgebergte in Ecuador is sinds 1991 bezig met het aanschaffen van een graanmolen in hun dorpje San Jose Alto. Tot op heden worden zakken graan naar het naburige dorp Tabacundo gesjouwd. Een eigen graanmolen zou veel tijd besparen. Hierdoor komt er meer tijd vrij voor andere activiteiten.

De boerinnen hebben inmiddels een schuurtje gebouwd en de molen aangeschaft. Wat nog ontbreekt is de motor om de molen aan te drijven. Vanwege de hoge inflatie en het failliet gaan van een ondersteunende plattelandsontwikkelingsorganisatie FBU is de motor er nooit gekomen. De kosten voor de motor en reparatiemiddelen zijn door de boerinnen op f 4200,- geraamd. We hopen dat met uw financiële steun het graanmolenproject spoedig van start zal gaan.

Ecuador

Ecuador, een land in Zuid Amerika, kent grote tegenstellingen. Vooral de Indiaanse bevolking op het platteland heeft het niet breed. Op ongeveer 50 km van de hoofdstad Quito ligt het dorp Tabacundo. Hier vlakbij ligt de indiaanse boerengemeenschap San Jose Alto. Rondom San Jose Alto verbouwt men aardappelen en vele soorten granen. Onder andere rode, zwart, gele, witte en nog andere maïssoorten, quinoa (een schijngraan) en verschillende tarwes. Deze zijn vooral voor eigen gebruik. De mensen uit San Jose Alto zijn voor het malen van hun granen aangewezen op een molen in Tabacundo. Het is minstens een uur sjouwen met zakken graan op de rug om vanuit San Jose Alto in Tabacundo te komen!

Stage

Onze stage (van ondergetekenden) voor de landbouwuniversiteit Wageningen hebben we voor een Ecuadoriaanse ngo (niet-gouvernementele organisatie) in Tabacundo gelopen. Tijdens ons verblijf heeft de boerinnengroep ons gevraagd of wij in Nederland misschien steun konden vinden voor het project. Als lezers van de gildebrieff dachten wij dat u zich

mogelijk verbonden voelt met deze vrouwengroep. We wilden u vragen of u een bijdrage overheeft voor deze boerinnen. De bijdrage kunt u overmaken op gironummer 4691558 van T. Kok t.n.v. La Esperanza. Hiervoor mede namens de boerinnengroep hartelijk dank. Graag houden we u van de ontwikkelingen omtrent de aanschaf van de motor via de Gildebrieff op de hoogte.

Voor meer informatie:

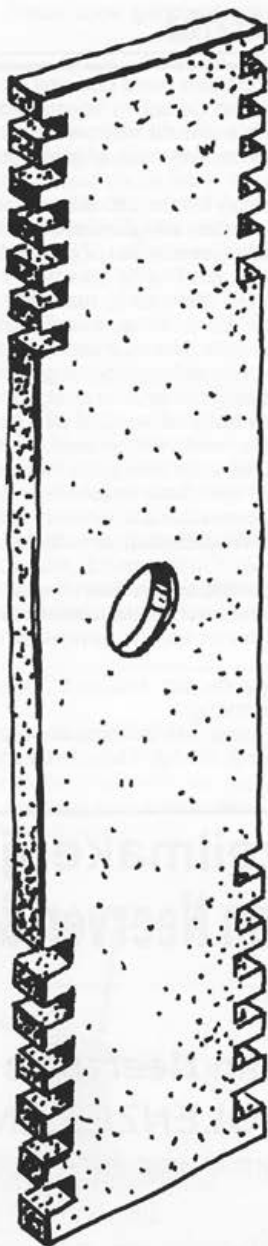
Thamar Kok
Treubstraat 30
6702 BC Wageningen
08370-25087

Kinie Lont
J.A. Alb. Thymstraat 36A
3117 RJ Schiedam
010-4263347

VIDEO: VAN KOREN TOT BROOD

Uitleg geven over hoe nou zo'n korenmolen werkt is een leuke bezigheid. Maar je moet er wel voor op de molen zijn en hij moet dan wel kunnen malen. Helaas is dat niet altijd zo en dan nog is het niet steeds even helder. Daarom hebben we een video laten maken. Een kwartiertje "Van koren tot brood". Van de 's morgensvroeg opstaande bakker en hoe die zijn molenbrood bakt, van de molenaars die de molen opzeilen, tarwe pletten, luïen, malen, afschieten en wegen. Van klanten die brood kopen en de bakker die nieuw meel komt halen en dan eindelijk naar bed kan. De reacties: leuk, duidelijk en oh gaat dat zó? We gebruiken hem nu als voorinformatie voor groepen en scholen. De video is via ons te koop voor f 25,-.

Molen Welgelegen Heerenveen: Geurt van de Weg, Hoofdstraat 9, 9008 SM Reduzum.

**Wat is dat voor
'n molenzaak**

WAT WAS DAT VOOR EEN MOLENZAAK?

Het goede antwoord kwam uit zowel het zuiden als uit het noorden van ons land. Inderdaad het was de wigbeugel behorende bij een spitijzer. Dit spitijzer bestaat uit het spitijzer zelf en een tweetal van de afgebeelde wigbeugels.

Het spitijzer heeft als functie de roewiggen in de askop op hun plaats te houden. We moeten het dus bij de askop zoeken om het onderdeel te vinden. Spitijzers zijn niet altijd toegepast en zeker niet in de tijd dat de molens nog waren uitgerust met houten bovenassen en dito roeden.

Het borgen van de roewiggen gebeurde op verschillende wijze b.v. met wouterlatten gelijk aan de wiggen in het bovenwiel, maar ook met z.g. roebanden zoals in de Zaanstreek gebruikelijk was. Hier hadden trouwens de roewiggen ook een holle legzij waardoor de wiggen beter op spanning geslagen konden worden. (Zie informatie XXII Bovenassen.)

WINNAAR

Bij loting werd J.C. Verbiest uit Bergen op Zoom aangewezen als de winnaar van de prijs. Wij verzochten hem even telefonisch contact met de redactie op te nemen, waarbij hij zijn keuze kan bepalen uit: "De pelmolen" van Havik of "De molen van de Fam. Honig".

HET WEER ZOALS HET WAS

door Jan Kurver

Er zijn op molens wel eens dagen dat het allemaal tegenzit. Dat kan door technische oorzaken, maar ook door meteorologische. Soms gaat dat zelfs samen. Zo gebeurde het vroeger wel eens, en zelfs meerdere keren, dat de ouderwetse katoenen zeilen, die sterk konden krimpen, het begaven. Ze scheurden uit de lijken. Dat gebeurde altijd tijdens regenbuien en flink veel wind. De zeilen plakten tegen de hekken en scheurden bovenaan los... Dat zit dan tegen.

Er gaat wel eens iets kapot ook. Soms is dat onmiddellijk te herstellen, maar soms is daar echt géén kans op. Vooral als je molen tegen een flinke restauratiebeurt aan zit, kunnen sommige mankementen ingrijpend zijn.

Zo kan het gebeuren dat je 's avonds bij het afzeilen, meer dan gewone herrie hoort van stromend water bij de wachtdeur. Een onmisbaar onderdeel op een watermolen, maar dat zomaar, ineens, afwezig blijkt te zijn.

Dankzij een gelukkige speling van het lot, helder water, een behoorlijke loopplamp en een paar lange stokken, lukt het om het gezonken onderdeel op de bodem te lokaliseren.

De uitbundige waterstroom, langs de scheprad, de verkeerde kant uit, helpt mee om de loodzware houten wachtdeur weer schuin omhoog te werken. Deze was met z'n onderkant weer tegen de bovenkant van de opleider te plaatsen. Met veel geluk valt de wachtdeur tenslotte, a.h.w. scharnierend om z'n onderkant, tegen de beide slagstijlen. De dikke ronde nok bovenop de deur, die deel uitmaakt van het scharnier, is verdwenen. Verrot blijkbaar. Einde water malen dus....

Zeewind

Een andere zaak die niet meezat en die wel met het weer te maken had, gebeurde op donderdag 21 april 1994.

Een dag eerder (en eigenlijk al enkele dagen lang) bevonden we ons weerkundig in een soort niemandsland. Er was geen hoge- of lagedrukgebied in de buurt dat overheersende invloed uitoefende.

Op woensdag was er dus maar een minuscule windje uit het oosten. Een collega-molenaar stond dan ook met vier volle, langzaam te draaien. Het weer was niet slecht.

Mijn eigen molen stond nog op het noorden vanwege een tiendaagse periode met overwegend noordenwind.

De beschikbare hoeveelheid wind maakte op mij iets te weinig indruk, reden waarom ik de molen niet naar de wind haalde. Bovendien was dit nu juist bij uitstek een situatie waarbij te verwachten viel dat de wind daar niet zou blijven.

In de loop van de middag, tegen 3 uur, kromp deze dan ook naar het noorden. Toen stond mijn molen inderdaad recht op de wind. Het was vrijwel onbewolkt, maar het zicht was slecht. De koude zee had zijn invloed weer laten merken...

Nog wat later kromp de wind helemaal door, waarschijnlijk onder invloed van enige lichte depressie-activiteit, ten westen van ons.

Voor de volgende dag verwachtten de diverse weervoorspellers, al naar gelang hun deskundigheid, matige wind van zuid tot west. Nou, dat klopte ongeveer. Matig en diep zuid. Er viel deze keer dan ook niet aan te ontkomen; de molen moest achterstevoren. Zoals gezegd, het zit wel eens tegen.

Nog altijd was er geen luchtdruksysteem dat erg nadrukkelijk invloed op het weer uitoefende.

Nu is het zo, dat een molenaar wordt geacht om, wat betreft het weer, enige tijd vooruit te kunnen kijken. Op het moment van verwachting: Zwakke tot matige wind uit omstreeks zuidwest, in april met redelijk hoge temperaturen, zal de molenaar er om denken dat de wind de zeekant op zal zoeken, d.w.z. naar de noordwesthoek zal gaan. Al een dag van tevoren kan men met zoiets rekening houden.

Let wel, een verwachting voor jezelf, geen 100% zekerheid!

Rond het middaguur werd dan ook van noord naar zuid gekrooiën en de zeilen voorgelegd. Onderwijl met de gedachte dat dit wel weer zeer tijdelijk zal zijn en dat er later weer terug gelopen kon worden (in het rad).

De verwachting kwam uit: Alweer rond drie uur was er in het westen een donkere lucht in de overigens weer heilige atmosfeer. Nu was het mogelijk dat dit een zwak koufrontje zou zijn (in het weer is niets onmogelijk, nietwaar!), maar b.v. de barometer deed niets. Een feit was wel, dat de wind in ongeveer tien minuten ruimde naar bijna noordwest. Dat was, met enig gehijg nog wel bij te kruien.

Ik was benieuwd om er achter te komen of dit nu een echte zeewindinval was, of een koufrontje. De temperatuur was niet veel gedaald. Het doorslaggevende argument voor een zeewindinval was, voor mij althans, dat even later enkele lage flarden bewolking nog gewoon uit ZZW dreven, bij een grondwind van WNW 3 Beauf! en verder een blauwe lucht.

Een goed bewijs dat zeewind een relatief zeer kleinschalig fenomeen is dat slechts in de onderste paar honderd meter van de atmosfeer speelt.

Voor de volgende dag, vrijdag 22 april verwachtte men ZO-wind, matig.

Dat klopte, maar het betekende weer kruien van ruim west naar zuidoost. Och, het kan tegenzitten, nietwaar!

zeilmakerij Fa. van Neerven & Zn.

opgericht

1925

**van Neerven's
MOLENZEILEN**

'N BEGRIP VOOR DE MOLENAAR

IN

NEDERLAND, BELGIË

EN DUITSLAND

IN

KATOEN, W.K. 77 EN VLASDOEK

DR. VAN ERPSTRAAT 1

5341 AK OSS

TELEFOON 04120-24028

Voor mezelf heb ik het idee dat de wind deze keer niet zal krimpen naar noord, maar dat invloed van enige lage druk bij zuid Engeland, zal zorgen dat de wind daar blijft.

Nu ik dit schrijf, gaat alles goed met vier volle uit ZO. Nu even niet meer kruien....

Op zaterdag 23 april was er (in Midden-Nederland) een matig zuidenwindje dat ertoe nijdde om iets te ruimen. De temperatuur was een lekkere 22 graden.

Alles ging goed tot aan het einde van de middag. De bewolking nam wat toe en om een uur of vijf was er in het zuidwesten een flinke stapelwolk te zien die er verdacht uitzag. Niet zozeer dat er voor onweer of iets dergelijks moest worden gevreesd, maar toch....

Aangezien het toch tegen sluitingstijd liep... besloot ik de zeilen weg te rollen. Toen de molen goed en wel vast stond, viel er ineens zeewind in. Westnoordwest, en flink wat meer dan tevoren. De temperatuur stortte in van 22 naar 18 graden. Saved by the Bell....

April doet wat ie wil

Zondagmiddag 24 april was een buitengewoon interessante middag. De zon, die 's morgens nog volop had geschinen, liet zich (in Midden-Nederland althans) nauwelijks meer zien. De lucht zal vol met donkere koppen. Helder wit was niet te zien, wel waren er lange banken stapelwolken, niet wit, maar donker blauwgrijs, met losse flarden eronder. De bewegingen ervan waren niet gelijk, parallel. Nee, ze dreven min of meer in elkaar en om elkaar. Er was geen sprake van een kanteelwolken (castellanus) maar toch leek het bijna zeker dat het zou gaan onwerpen. Dat alles speelde zich aan alle zijden rondom de molen af.

Eerst was er een zwak oostenwindje bij een temperatuur van ongeveer 24 graden.

Vroeg in de middag begonnen er in het zuidoosten vage donderkoppen te komen in de steeds donkerwordende lucht. De wind nam nog wat verder toe uit het oosten, maar, toch nog plotseling, vielen er enkele grote druppels. Dat was het ogenblik om de luie stoelen maar weer naar binnen te halen en alles verder maar van achter de ramen te gaan bekijken.

Achteraf viel het wel mee. Er vielen enkele klappen en wat regen, maar de bui trok naar het noord-oosten weg.

Toch was er geen sprake van dat de lucht daarna opklaarde. Integendeel. Na korte tijd begon deze er in het westen weer zeer verdacht uit te zien. Daar kwam een steeds groter wordende egaal grijze plek opzetten. Deze werd steeds donkerder terwijl meer op de voorgrond nog agressieve cumulus, in banken en apart, met flarden eronder en zeer warrig, voorkwamen.

De wind was, al voor dat het koufront (want dat zou het worden) passeerde, naar het westen geruimd. Ook de temperatuur was al aan het dalen gegaan.

In de donkergrijze plek waren enkele bliksems te

zien en omstreeks een uur of vier passeerde het eigenlijke koufront met veel regen (7 mm) in korte tijd en een temperatuurdaling van ongeveer 10 graden tot 13 graden.

Het was de middag van het ondergelopen Feye-noordstadion. Een bijzonder interessant, spannende middag, zelfs zonder maar één keer het vangtouw te hebben beetgehad.

Dat was trouwens niet verstandig geweest....

Op de middag van Hemelvaartsdag heeft zich in het westen van Nederland (misschien ook in het noorden?) een markante winddraaiing voorgedaan, die heel wat molenaars in de problemen heeft gebracht. Zelf merkte ik in de auto een sterke temperatuursdaling, terwijl in Zevenbergen (W.-Brabant) waar ik was, regen viel en zelfs enkele onweersklappen.

Ik zou het bijzonder op prijs stellen als de molenaars die ermee te maken hebben gehad, aan mij een verslagje willen schrijven, voor de volgende Gildebrief. Vermeld a.u.b. in ieder geval zo nauwkeurig mogelijk de tijd en verder de bewolking, weertype, wind, etc.

Brieven sturen aan Jan Kurver, Humbredreef 25, 3562 HH, Utrecht. Bij voorbaat dank.

NIEUWS VAN DE BLIKSEMAFLEIDER- CONTROLE

Resultaten 1993

Nu we weer aan een nieuw controleseizoen zijn begonnen is het goed even om te zien naar het seizoen van 1993.

Onze controleurs hebben weer diverse installaties die door de gildeleden waren aangemeld onder handen gehad.

Het aantal aanmeldingen was niet hoog. Slechts 17 installaties werden gekeurd. Daarbij moet wel worden opgemerkt dat door verschillende omstandigheden (uitgelopen restauraties bijv.) sommige aanvragen pas in 1994 zullen kunnen worden afgehandeld.

Vandaar dat er nu een lijst van 17 controle-aanvragen voor dit seizoen klaarligt.

De meeste aanvragen kwamen in '93 uit de provincie Noord- en Zuidholland. Ook uit Drenthe, Gelderland en Utrecht kwamen aanvragen. De zuidelijke provincies bleven ver achter. Onweert het bij jullie nooit of zijn de installaties zo goed? Laat eens wat van je horen, zuiderlingen, want de service van de bliksemafleidercontrole is er ook voor jullie!

Vaak worden gevaarlijke gebreken ontdekt. De doorverbinding tussen de roeden onderling en tussen de roeden en de as geeft vaak te veel weer-

stand. Dit is en blijft een van de meest voorkomen-
de fouten.

Maar ook slechte verbindingskabels tussen roe en
ringleiding komen vaak voor. Aardleidingen die niet
deugen en te hoge verspreidingsweerstand ver-
oorzaken worden ook nogal eens aangetroffen.

Bij een inslag kan zoiets nare gevolgen hebben.
Om die gevolgen te voorkomen is de gildecontrole
opgezet.

Doel

Voor de 'nieuwelingen' onder ons, en ook voor
andere leden die het misschien wat onduidelijk is,
volgt hier nog even een samenvatting van het doel
van de controle.

Het omvat: het opmaken van een volledig, onpar-
tijdig en deskundig rapport over de toestand waarin
de gekeurde installatie zich bevindt.

De keuring is toegespitst op de specifieke eisen die
een molen aan zo'n keuring stelt, en die bij contro-
les door een installatiebureau vaak niet in acht worden
genomen. (De overgangswaerstand tussen de roe-
den wordt bijv. vaak niet gemeten). De Gildekeuring
werkt volgens de voorgeschreven norm N.E.N. 1014.

De keuringsperiode ligt zo tussen april en oktober.
Reparaties worden NIET verricht. Dit is werk voor
de installateur!

De Gildekeuring is gratis en wordt gezien als een
service aan de leden. Daarom is het noodzakelijk
dat de te controleren molen wordt bemalen door
een GILDELID.

Gang van zaken bij aanvraag en controle

De aanvragen worden verzonden naar de coördi-

nator. Het verzenden gebeurt door de vrijwillige
molenaar, die dus lid moet zijn van het Gilde.

Voor de aanvraag kan het hierbij afgedrukte for-
mulier dienen.

Het is van belang dat ALLE gevraagde gegevens,
zoals adressen van molen en molenaar, van de eigen-
aar en ook de telefoonnummers van de vrijwilligers
worden doorgegeven! Dit i.v.m. het gemakkelijk
vinden van de molen en het opnemen van contact
met de vrijwilliger.

Daarom moet de aanvraag ook SCHRIFTELIJK
worden ingediend.

Het adres van de coördinator is: D.J. Abelskamp,
Laan 1940-1945 no. 2, 7231 GL Warnsveld.

Vermelden:

a. Naam, adres en telefoonnummer van de vrijwil-
lig molenaar.

b. Het adres van de molen.

c. Naam en adres van de eigenaar. (i.v.m. de toe-
zending van het rapport).

De aanvragen worden per regio gebundeld, zo
mogelijk in groeps van vier molens bij elkaar ge-
legen, zodat de controleur zo'n groep in een dag kan
afwerken. Neem daarom contact op met uw colle-
ga-vrijwilliger buurman en probeer ook hun molens
in het controlebezoek te betrekken. Dit om de kilo-
meterkosten te beperken.

De binnengekomen aanvragen worden door de
coördinator aan de regiocontroleurs toegezonden.

Afspraak controledatum

De regiocontroleur maakt telefonisch een afspraak
met de vrijwillig molenaar over datum en tijd van

Ondergetekende,

Naam:

Adres:

Postcode en woonplaats:

vraagt hiermede een bezoek aan voor het controleren van de bliksemafleiderinstallatie van de molen:

Naam:

Adres:

Standplaats:

De molen is eigendom van:

Naam:

Adres:

Postcode en woonplaats:

Nader bericht van de regiocontroleur wordt afgewacht.

Datum: Ondertekening:

het controlebezoek. (Vandaar het belang van het telefoonnummer!) De vrijwilliger dient bij het controlebezoek aanwezig te zijn i.v.m. het rondraaien van het gevlucht tijdens de controle.

Verzending meetrapporten

De regiocontroleur stuurt de rapporten naar de coördinator. Deze vermenigvuldigt het rapport en stuurt copieën naar de moleneigenaar, de vrijwilliger en naar de Hollandsche Molen en houdt zelf een afschrift van het archief.

Denk aan de veiligheid van uw molen, maak gebruik van de Gildeservice en laat de bliksemafleiderinstallatie onpartijdig, deskundig en gratis keuren!

Materiaal en deskundigen staan voor u klaar!

De coördinator, D.J. Abelskamp

NEDERLANDSE WATERMOLENS IN OUD ANSICHTEN

Wij hebben het genoeg om mede te kunnen delen, dat bij de uitgeverij "Europese Bibliotheek", na vele ansichtkaartboekjes geheel gewijd aan "windmolens", er nu ook een is verschenen louter en alleen betreffende de wonderschone watermolens. En voor de polderjongens onder ons, het betreft hier door water aangedreven molens.

Het boekje bevat naast de vele prachtige oude plaatjes van dit type molen ook een goede inleiding gevolgd door een beschrijving per watermolenprovincie van de daar voorkomende molens. Niet alleen de modellen van de molens worden beschreven maar ook gaat men in de op een stukje geschiedenis en de werkzaamheden die in deze molens plaats vonden.

Het strekt de auteurs, Hans Frieke, Herman Hagens en Ton Meesters tot eer, dat e.e.a. zo is verzorgd zoals het boekje nu voor ons ligt. Ook de keuze van de foto's is met smaak uitgevoerd.

Uiterst prettig is het dat achter in het boekje een index is opgenomen, het is op deze wijze een eenvoudige zaak de gezochte molen terug te vinden.

Tot slot willen wij nog opmerken dat naar wij hopen bij de samenstelling een keuze is gemaakt uit

een veel omvangrijkere hoeveelheid molenfoto's, het is te hopen dat uit het nu niet gebruikte materiaal nog eens een tweede exemplaar zal worden samengesteld.

De verkoopprijs is f 32,50 en te bestellen via de boekhandel onder het ISBN-nummer 90 288 5816 4.

Het boekje bevat 105 foto's van goede kwaliteit, wat inhoudt dat dit neerkomt op 30 cent per foto. Een prijs dus die de aanschaf meer dan rechtvaardigt.

WAT DE MOLENAAR ZAG EN HOORDE...

De molenaar kreeg onlangs een brief uit 1980 in handen van de gemeente Dirksland. Deze brief was gericht aan de bewoners van Plan West in Dirksland en had als onderwerp Blickrecht op de molen. De brief luidde als volgt:

"Burgemeester en Wethouders van de gemeente Dirksland brengt u ter kennis dat het voorstel van de raadsfracties tot het heffen van BLICKRECHT op de molen is aangenomen in haar vergadering van 20 maart jl.

Dit voorstel dient ter dekking van het exploitatietekort van de gerestaureerde molen "DE EEN-DRACHT".

Het Blickrecht zal worden geheven in drie categorieën t.w.:

- Cat. A Onbelemmerd uitzicht op de molen
- Cat. B Enigszins belemmerd uitzicht op de molen
- Cat. C Meer belemmerd uitzicht op de molen

Het heffingsbedrag is voor de onderscheiden categorieën als volgt vastgesteld:

- Cat. A f 1300,- per jaar
- Cat. B f 650,- per jaar
- Cat. C f 150,- per jaar

Ingevolge onze inzichten bent u ingedeeld in categorie A en ontvangt u in de loop van dit jaar een aanslag."

Bezwaarschriften moesten voor de eerste van een bepaalde maand worden ingediend....

OUD WOORDENBOEK

Of wel in onbruik geraakte woorden

HANGPOMP

Vierkant van planken getimmerde regenpijp. Toegepast op molens met schuren.

HART

Ook wel pomphart. Ronde houten, doorboorde klos. De doorboring is aan één zijde

HELHAAK	voorzien van een leren klepje. Het geheel dient als zuiger in een houten water- of oliepompe. Gebruikt om het vuur in het vuister op te porren. Nu zouden wij zoiets een pook noemen.	JONGENSSTOK	gehangen. Het spaart een knechtje uit die dit anders zou moeten doen. Dit verklaart direct ook de naamgeving voor deze beugel. Een van de vertikaal geplaatste stokken waaraan de strijkers van een stel kantstenen zijn bevestigd. Onderaan de jongensstok is de kleinste van de drie bevestigd, 'de Jongen'.
HIMPHAMP	Een gebrekkig voortsukkelende persoon. Tegenwoordig zouden wij zo iemand noemen die in de WAO loopt. Vroeger waren dergelijke mensen niet bruikbaar op de molens. De uitdrukking werd ook wel gebruikt voor iets dat absoluut niet bruikbaar was.	K KAAK	In de maalkak of hollander in een papiermolen een flauwe piramidevormige verhoging op de bodem van de bak.
HORLETOET	Soort van een houtschaaf, gebezigd bij het van veerploegen voorzien van hout.	KAARSELAAD	Langwerpige opbergkistje voor het bewaren van de kaarsen, voor de lantaarns op de molen.
HORT	Een tafel met een blad, vervaardigd van dunne latjes, waardoor een soort grove zeef of rooster is verkregen. De hort wordt gebruikt in de voddenschuur van een papiermolen. De te bewerken voder wordt gesorteerd op de hort waarbij het zich daarin bevindende vuil, direct door het rooster valt.	KANIS	Een mandje met houten deksel, speciaal voor het vervoer van het warme eten naar de oliemolen. Op andere molens noemde men ook wel het blikken etensketeltje de kanis.
HORTER	Vrouwspersoon die de voderen op de papiermolen sorteert.	KANTGAREN	Wollen garen waarmee de builen voor de oliemolens werden gerepareerd.
HOUTBONK	Zwaar breedgeschouderde manspersoon. Het type molenknecht dat thuis hoorde op een zaagmolen.	KASHOUT	Kashouten worden genoemd de planken waarmee de kas- sen de afgesloten ruimten voor de grondstoffen worden afgesloten.
HOUTSTEK	Buiten gebruik geraakte benaming voor de werf van een zaagmolen.	KAT	Langwerpig zwaar blok ijzer onder de heien van een oliemolen.
HUKS	Kleine bijl met aan weerskanten gelijke aangescherpte snede. Gebruikt in de molenmakerij voor klein en precies hakwerk.	KEERTOUW	Zwaar stuk touw waarmee vroeger de roeden werden vastgezet.
I		KERFMAN	Dit was de knecht die op de kerfstok bijhield hoeveel zakken of balen de molen werden in of uit gedragen.
INZETKAM	Een kam t.b.v. van een of ander wiel ter vervanging aangebracht voor een gebroken of om een andere reden niet meer bruikbaar exemplaar.	KERFSTOK	Lange lat of zelfs een deurstijl die gebruikt werd om kerven in te snijden bij het laden of lossen van maalgoed. Ook werd de kerfstok wel gebruikt in de grutterswinkel om de schuld van de klanten die niet direct konden betalen bij te houden.
J		KEUNINGSHOUT	Vierkant houten blok in het midden van het doodbed van de kantstenen. In dit blok is de taatspot van de steenspel vastgezet.
JONGEN	De knecht op een oliemolen en wel de laagste in rang. Hield veelal de hut schoon en zorgde voor koffie en het opwarmen van het naar de molen meegenomen eten van de andere knechts.	KIPJE	Klein partijtje of vlotje balken liggende voor de zaagmolen.
JONGEN	Een ijzeren beugel op twee klampen, die aan de kuip, in de pelmolen, bevestigd zijn. Hier om wordt bij het zeven de zak	KONKELPOT	Schertsnaam voor de koffiepot in de hut. Tijdens het koffie- drinken werd er net als nu nog op molens heel wat afgekon- keld (gepraat).

UITGAVEN VAN HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS T.B.V. DE OPLEIDING

Informatie I t/m X	Algemene informatie over praktijk, molenzeilen, smeren, vangen het weer, klein onderhoud, bliksemafleider e.d.
Informatie XII	De opbouw van de wipmolen en de achtkante molen (G.J. Pouw)
Informatie XX	Kruierwerken (G.J. Pouw)
Informatie XXI	Weercursus (P.W. Rosier KNMI)
Informatie XXII	Bovenassen (G.J. Pouw en M. van Doornik)

Het boek "Wieksystemen voor polder- en industriemolens" door G.J. Pouw behoort ook tot het lespakket en omvat o.a. de informaties VIII, IX, XIII, XIV en XV.

Bij aanmelding als lid-in-opleiding dient men dit lespakket aan te schaffen omdat dit nodig is bij de opleiding. De prijs is uiterst laag gehouden en bedraagt f 70,-.

Gratis uitgaven:

Statuten en Huishoudelijkreglement
Bladen voor het maaluren-boekje t.b.v. leden-in-opleiding.
Bladen voor het maaluren-boekje t.b.v. geslaagde leden.
De richtlijnen voor het examen voor vrijwillig molenaar.
Modelcontract voor vrijwillige molenaars.
Folder betreffende de Gilde-verzekeringen.

Voor inlichtingen en het bestellen van de hierboven genoemde boeken enz. kunt u contact opnemen met de ledenadministratie van het Gilde:

Mevr. E.N. Pouw-Schipper, Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden. Tel. 02159-45428.

VOOR DE OPLEIDING AANBEVOLEN LITERATUUR

VEILIGHEID OP WIND- & WATERMOLENS DE HOLLANDSCHE MOLEN

Sarphatistraat 634, 1018 AV Amsterdam, tel. 020-238703

Molens	Ir. F. Stokhuyzen, 5e geheel herziene druk
Opleiding watermolenaar	Ing. J. den Besten Te bestellen d.m.v. storting op postgiro 139754 te Loenen a.d. Vecht van f 50,- (incl. porto).
Zingende stenen	D.J. Abelskamp, f 45,- (f 7,50 excl. porto)
Rond zingende stenen	D.J. Abelskamp, f 45,- (f 7,50 excl. porto)

Beide laatste boeken zijn te bestellen via: girorekening 148232 t.n.v. Rabobank Midden-Westland t.g.v. rekeningnummer 13.53.85.210 t.n.v. penningmeester cursuscommissie Barendse te Poeldijk. Bestelt u beide boeken gelijktijdig, dan is de prijs f 99,- (incl. porto).

Inleveren copy:

Voor Gildebrief no. 3 (verschijningsdatum 15 september 1994) dient Uw copy vóór 1 augustus 1994 bij de Gildebrief-redactie binnen te zijn.

HET GILDE VAN

MOLENAARS